

Pagbabagong-anyo ni Jesus*(Mt 17:1; Lc 9:28)*

9 ¹At idinagdag ni Jesus: “Toto-ong sinasabi ko sa inyo na di daranas ng kamatayan ang ilan sa mga naririto hanggang hindi nila nakikita ang kaharian ng Diyos na dumarating na may kapang-yarihan.”

²Pagkaraan ng anim na araw, isinama ni Jesus sina Pedro, Jaime at Juan, at umakyat na sila lamang ang kasama sa isang mataas na bundok. At nagbago ang anyo ni Jesus sa harap nila ³at kuminang na puting-puti ang kanyang damit, na walang makapaglalabang simputi niyon sa lupa. ⁴At napakita sa kanila sina Elias at Moises na nakikipag-usap kay Jesus.

⁵Kaya nagsalita si Pedro at kanyang sinabi: “Panginoon, mabuti at narito tayo. Gagawa kami ng tatlong kubol: isa para

sa iyo, isa para kay Moises, at isa para kay Elias.” ⁶Nasindak sila kaya hindi niya malaman kung ano ang sasabihin.

⁷At may ulap na lumilim sa kanila. At narinig mula sa ulap ang salitang ito: “Ito ang aking Anak, ang Minamahal, pakinggan ninyo siya.” ⁸At biglang-bigla, pagtingala nila, wala silang nakita liban kay Jesus na kasama nila.

⁹At pagbaba nila mula sa bundok, inutusan niya sila na huwag sabihin kaninuman ang nakita nila hanggang makabangon ang Anak ng Tao mula sa mga patay. ¹⁰Iningatan nila ang bagay na ito sa kanilang sarili pero nagtanungan sila kung ano ang pagbangon mula sa mga patay.

Ang pagdating ni Elias

¹¹Tinanong naman nila siya: “Bakit sinasabi ng mga guro ng Batas na dapat

• **9.1** Nasa kalagitnaan ng Ebanghelyo ni Marcos ang *pagbabagong-anyo* ni Jesus.

Hindi walang dahilan kaya sila *isinama ni Jesus at umakyat sa bundok na sila lamang ang kasama*, gaya ni Moises na umakyat din sa Bundok Sinai para makatagpo ang Luwalhati ng Diyos. May ilang kundisyon ng pag-iisa ang naghahanda sa tao para matanggap ang mga pagpapahayag ng Diyos (Mt 4:8; 28:16).

Sino ba si Jesus? Nasagot na ni Pedro ang tanong na ito pero ngayon, ang Ama mismo ang nagbibigay ng sagot. Si Jesus ang *Anak, ang Minamahal*: tanging sa Anak lamang na kabahagi at kaisa ng Ama sa kanyang pagkadiyos masisiyahan ang Walang-hanggang Pag-ibig ng Ama. Si Jesus ang *Hinirang* o Tagapagligtas na ipinahayag ng mga propeta (Is 42:1 at Lc 3:21).

Sina Elias at Moises: pinuntahan si Jesus ng dalawang pinakamahalagang tauhan sa Biblia. Maraming beses nang nagsalita ang Diyos at sa iba't ibang paraan sa pamamagitan ng mga propeta (Heb 1:1) ngunit ibinigay niya ngayon ang lahat ng puwede niyang ibigay sa atin sa pagpapadala sa kanyang Anak: *Pakinggan ninyo siya* (tingnan ang Dt 18:19) bilang Propetang tumitipon sa kanyang sarili sa lahat ng propeta.

May ulap na lumilim sa kanila. Ito rin ang ulap na binabanggit sa maraming kabanata sa Biblia na kapwa naglalahad at nagkukubli ng mahiwagang presensya ng Diyos (Ex 19 at 1 H 8:10).

Nasindak ang mga alagad nang makita nilang nasa misteryo sila mismo ng Diyos.

Nang gumawa si Jesus ng mga himala sa mga maysakit, at kahit na sa mga puwersa ng kalikasan, ipinakita niya na hindi permanente ang kasalukuyang

kalagayan ng daigdig. Nakabukas na ngayon nang kaunti ang tabing: maunawaan sana ng mga apostol na palapit na sa kanyang Pagkabuhay na muli ang Anak ng Tao, na tawag ni Jesus sa kanyang sarili. Kaunting panahon na lamang at bibitayin siya ng kanyang mga kababayan sa krus. At kaunti ring panahon na lamang at ibinigay sa kanya ng Ama ang “Luwalhating” nakalaan sa kanya. Ang maningning na ulap, ang kumikinang na puting damit ay mga panlabas na palatandaang may inilalahad sa atin tungkol sa hiwaga ni Jesus: sa araw na mabuhay siya mula sa mga patay, mababago ang buo niyang pagkatao, pinalawak at puspos ng lakas ng Diyos para mapunuan naman niya ang lahat-lahat sa bawat isa.

Ito ang sagot ng Ama sa mga apostol na naghihintay sa isang kaharian ng Diyos, isang ginintuang panahon, isang daigdig ng katarungan na bumaba sa lupa mula sa langit. Hindi paraiso sa lupa ang inihanda niya para sa atin kundi inaalok niya tayong magdusang kasama ng kanyang Anak para mabago niya tayo kahit na sa buhay na ito sa paraang mahiwaga para sa atin.

Sa pagbabagong-anyo, isang sulap sa buhay at luwalhati ni Jesus ang ibinigay sa mga apostol. Waring naging isang bagong karanasan sa Diyos ang pagkakita nila sa luwalhati ni Kristo. Napakatindi nito kayat gusto nilang manatili roon na si Jesus lamang ang kasama at kalimutan na ang lahat. Nadiskubre nila na kayang punuin ng Panginoon ang kanilang buhay.

• **11.** Sa pagbaba ng mga apostol sa bundok, medyo hindi sila mapalagay: “Bakit ang nalalapit niyang kamatayan ang pinag-uusapan nila nina Moises at Elias?” (tingnan sa Lc 9:31). Nakakapit sila sa kanilang mga ilusyon, at may nakikita silang dahilan sa

munang pumarito si Elias?”¹² At sinabi niya: “Mauuna ngang dumating si Elias para ayusin ang lahat ng bagay. Ngunit bakit naman nasusulat tungkol sa Anak ng Tao na dapat siyang magtiis nang marami at lapastanganin?”¹³ Sinasabi ko sa inyo na dumating na si Elias at pinakitunguhan nila siya ayon sa kanilang kagustuhan, tulad ng nasusulat.”

Pinagaling ni Jesus ang batang may epilepsi

(Mt 17:14; Lc 9:37; 17:6)

¹⁴ Pagbalik nila sa mga alagad, nakita nila ang napakaraming tao na nakapalibot sa mga ito at nakikipagtalo naman sa kanila ang mga guro ng Batas.¹⁵ Namangha ang lahat pagkakita sa kanila, at tumakbo sila para batiin siya.

¹⁶ Itinanong naman niya sa kanila: “Bakit kayo nakikipagtalo sa mga ito?”

¹⁷ At sinagot siya ng isang lalaki mula sa mga tao: “Guro, dinala ko sa iyo ang aking anak na lalaki na inaalihan ng isang piping espiritu.¹⁸ At kung hinahagip siya nito, inilulugmok siya sa lupa; nagbubula ang kanyang bibig, nagngangalit ang mga ngipin at naninigas. Hiningi ko sa iyong mga alagad na palayasin ito pero hindi nila kaya.”

¹⁹ Sumagot si Jesus: “Mga walang pananampalataya! Gaano pa katagal akong

mananatili sa piling ninyo? Hanggang kailan ako magtitiis sa inyo? Dalhin siya rito sa akin.”

• ²⁰ At pinalapit nila siya kay Jesus. Pagkakita sa kanya ng espiritu, pina-ngatog nito ang bata at inilugmok sa lupa kaya nagpagulung-gulong siya at bumubula ang bibig.²¹ Tinanong naman ni Jesus ang ama: “Gaano na katagal na nangyayari ito sa kanya?”²² At sumagot ang ama: “Mula pa sa pagkabata at madalas nga siyang inihahagis sa apoy o sa batis para patayin. Ngunit kung kaya mo, maawa ka sa amin at pakitulungan kami.”

²³ Sinagot siya ni Jesus: “Ano itong ‘kung kaya mo’? Lahat ay posible sa sumasampalataya.”²⁴ At agad na sumigaw ang ama ng bata sa pagsasabing “Sumasampalataya ako pero tulungan mo ang maliit kong pananampalataya.”

²⁵ Nakita ni Jesus na nagsisitakbo at lumalapit na ang mga tao kaya iniutos niya sa masamang espiritu: “Pipi at binging espiritu, inuutusan kitang lumabas sa kanya at huwag nang bumalik.”

²⁶ Nagsisigaw ang espiritu at inilugmok ang bata sa lupa bago lumabas. At animo’y patay ang bata kaya marami ang nagsabing “Namatay.”²⁷ Ngunit pagkawahak ni Jesus sa kamay nito, pinabangon niya ito at pinatindig.

Biblia para ipalagay na di daranas si Jesus ng matinding oposisyon. Sapagkat maraming teksto ang nagsasabing matapos dalhin sa langit si Propeta Elias (2 H 2), hinihintay niya roon ang pagdating ng Tagapagligtas at darating siya nang may kapangyarihan para ihanda ang pagdating at tagumpay nito (Mal 3:1; 4:22).

Ngunit inuulit ni Jesus ang nasabi na niya: ipinopropesiya rin ng Biblia na itatakwil siya at magdurus. At saka niya sila inaanyayahan na huwag intindihin nang literal ang Biblia. Hindi si Elias mismo ang dumating na o darating pa kundi si Juan Bautista ang dumating na bilang bagong Elias (Lc 1:16-17).

• ²⁰. *Lahat ay posible sa sumasampalataya.* Lahat ay posible para sa Diyos ngunit walang nagaganap na himala na hindi sagot ng Ama para sa mga naghihintay nito: tingnan sa Mc 5:21.

Bakit hindi namin napalayas ang espiritu? Nagtataka ang mga apostol: Di ba’t binigyan sila ni Jesus ng kapangyarihan sa mga demonyo? Pero hindi nila namamalayan na kulang ang kanilang pananampalataya. Madali nilang nalilimutan ang napakalaki nilang agwat sa kanilang Guro. Para sa kanila ang mabibigat na salita ni Jesus: “*Lahing walang pananampalataya!*” Napakarami nga ang nag-aakalang magagaling na mananampalataya sila ngunit sa totoo’y ni wala pang anumang napagagalaw ang kanilang pananampalataya.

Sa panalangin lamang mapalalayas ang ganitong klaseng espiritu. Malamang na ilan sa mga binabanggit sa mga Ebanghelyo na sinasapian ng demonyo ay may sakit lamang sa utak at mapagagaling sa pamamagitan ng lakas-magnetiko, sa pagpapatong ng mga kamay (Marcos 6:5). Pero hindi ang batang ito. May mga pagkakataong natatagpuan na lamang natin

²⁸ Pagkapasok ni Jesus sa bahay, tinanong siya ng mga alagad nang sarilinan: “Bakit hindi namin napalayas ang espiritu?” ²⁹ Sinabi ni Jesus sa kanila: “Sa panalangin lamang mapalalayas ang ganitong klaseng espiritu.”

Muling ipinahayag ni Jesus ang kanyang paghihirap

(Mt 17:22; Lk 9:43)

• ³⁰ Umalis sila roon at nagsimulang dumaan sa Galilea. Gusto niya na walang sinumang makaalam ³¹ sapagkat tinuturuan niya ang kanyang mga alagad. At sinabi niya sa kanila: “Ibibigay ang Anak ng Tao sa kamay ng mga tao. Papatayin nila siya ngunit pagkapatay nila sa kanya,

babangon siya sa ikatlong araw.” Kaya lubha silang nalungkot. ³² Hindi nila ito naintindihan at hindi rin sila nangahas magtanong sa kanya.

Kung may gustong mauna

(Mt 18:1; Lc 9:46; 18:17; 22:24)

• ³³ Pagdating nila sa Capernaum, nang nasa bahay na siya, tinanong niya sila: “Ano ang pinag-uusapan ninyo sa daan?” ³⁴ At hindi sila umimik; pinagtatalunan nga nila sa daan kung sino ang mas una.

• ³⁵ Kaya naupo siya at pagkatawag sa Labindalawa ay sinabi sa kanila: “Kung may gustong mauna, maging huli siya sa lahat at lingkod ng lahat.”

ang ating sarili gaya ni Jesus na malapit sa kapangyarihan ng Masama, at panalangin ang kailangan para mapagtagumpayan ito.

Sa Ebanghelyo ni Marcos, apat na beses lang na tinatalakay ang panalangin at sa napakakaunti pang mga salita. Sapagkat hindi bago para sa mga Judio ang panalangin. Sapat na sa kanila na buksan ang Biblia para matunghayan ang mga Salmo na mga kahanghangang panalangin.

Ngunit ano ba ang panalangin? Ito ang pagtutuon ng ating espiritu sa Diyos. May libu-libong paraan ng pagdarasal o pagtutuon ng ating espiritu sa Diyos, sa pagsisikap na maabot siya at sa pakikinig sa kanya: ang pagdarasal ng mga Salmo at iba pang mga panalangin ng Iglesya, pagninilay sa rosaryo, pag-awit, pagbabasa ng Biblia, meditasyon... pero walang ibang layunin ang lahat ng panalanging ito kundi ang maibigay sa atin ng Panginoon ang diwa ng panalangin upang magawa nating makipag-ugnayan sa Diyos sa kaibuturan ng ating espiritu kahit na sa ating paggawa at pagtutuon ng ating isipan sa ating gawain.

Ipinakikita sa atin ni Jesus sa mga pahinang ito ang paraan ng pagpapalayas sa demonyo. Sapagkat pinararami ng masamang espiritu ang mga hadlang para masiraan tayo ng loob sa oras na makita niyang desidido tayong sumunod kay Kristo (Mt 12:43; 13:19).

• ³⁰. Kaunting panahon na lamang ang nalalabi kay Jesus. Inilalaan niya ngayon ang kanyang sarili higit sa lahat sa paghahanda sa grupo ng mga apostol. Maaatang sa mga ito ang mabigat na responsabilidad ng pagpapatuloy sa kanyang gawain. *Hindi nila naintindihan* ang tungkol sa kanyang kamatayan at pagkabuhay: hindi maiintindihan ang mga bagay na ito hanggang hindi nagaganap. Mas gusto nilang huwag magtanong o makaalam kaya iniwan nilang nag-iisa at malayo si Jesus.

ANG MGA LINGKOD

• ³³. Bumalik ang mga apostol sa Capernaum na sentro ng mga pagmimisyon, at malamang na sa *bahay* ni Simon Pedro sila tumuloy.

Ipinangaral nila ang Kaharian ng Diyos, gumawa ng mga mahimalang pagpapagalang at nagpalayas din ng mga demonyo. Ngunit wala pa rin sa kanila ang pinakamahalaga sa lahat: ang maging mapagpakumbaba.

Sumusunod din tayo kay Kristo, isinasakripisyo rin natin ang ating sarili para sa kanya, itinatalaga natin ang sarili sa paglilingkod sa pamayanan, mukha tayong mabubuting Kristiyano, at gumagawa ang Panginoon ng mga himala, malaki man o maliit, sa pamamagitan ng ating mga kamay... Maihahambing kaya natin ang ating mga sarili sa ating kapwa? May karapatan ba tayong igiit ang ating mga sarili sa ating kapwa kung ang mga paglilingkod ng iba ang mas gusto nila? Dapat ba nating ituring ang sarili na mga guro ng mga hindi makaabot sa ating kalagayan?

ANG DANGAL NG TAO

• ³⁵. Kasinghalaga ng una ang huling pangungusap ni Jesus: *Sinumang tumatanggap sa isa sa mga batang ito nang dahil sa aking pangalan...* Dito nasasalig para sa atin ang dangal o dignidad ng tao, na binigyang-karangalan ni Kristo.

Hindi hinihintay ng Diyos na mabinyagan tayo bago niya makilala ang kanyang Anak sa atin. Nilikha niya tayo “kay Kristo”. Nangangahulugan ito na nilikha ang bawat isa sa atin para taglayin natin ang pagkakahawig sa kanyang Anak: tingnan ang sinasabi ni Pablo sa mga taga-Efeso (kab. 1).

Pero mas dakila naman siyempre ang pagtawag sa atin ng Diyos na maniwala at ang pagpili niya sa atin na makibahagi sa misyon at buhay ng kanyang Iglesya.

Laging itinuturo ng Iglesya ang dakilang dangal ng

³⁶At pagkakuha niya sa isang maliit na bata, pinatayo ito sa gitna nila at inakbayan at saka sinabi sa kanila: ³⁷“Ang sinumang tumanggap sa isa sa mga batang ito nang dahil sa aking pangalan ay tumanggap sa akin. At ang tumanggap sa akin ay hindi ako ang tinanggap kundi ang nagsugo sa akin.”

• ³⁸Sinabi naman sa kanya ni Juan: “Guro, nakita namin ang isang di natin kasama na nagpapalayas ng mga demon-

yo sa bisa ng iyong pangalan. Ngunit pinigil namin siya dahil hindi natin siya kasama.” ³⁹At sinabi ni Jesus: “Huwag ninyo siyang pigilan. Wala ngang gumagawa ng himala sa bisa ng aking pangalan na agad na magsasalita laban sa akin. ⁴⁰Ang hindi laban sa atin ay kampi sa atin.

⁴¹At kung may magpainom sa inyo ng malamig na tubig alang-alang sa aking pangalan dahil kay Kristo kayo, talagang sinasabi ko sa inyo na hindi siya manatiling walang gantimpala.

tao, at sa wakas ay nakumbinsi ang mundo. Higit sa lahat, itinuro sa atin ng mga martir ang higit na halaga ng tao kaysa anumang klase ng interes o sama-samang pagkakabigkis-bigkis. Ngunit imposibleng ihimalay ang dangal na ito ng tao sa kanyang relasyon sa Ama. At ito ang hindi masyadong gustong unawain ng tao sa kasalukuyan. Para sa hindi naniniwala sa batayang ito, mas mahirap ang pag-iintindi at pagtatanggol sa mga karapatan ng tao.

Hindi ang kakayahang mag-isip at magmahal ang pinakadakilang kaloob ng Diyos sa tao, kundi masasabi natin sa Diyos, “Ikaw ang aking Ama,” at tinitingnan naman tayo ng Diyos sa pagsasabing “Anak kita.”

MGA IGLESYANG HIWALAY

• 38. Habang inihahanda ni Jesus ang kanyang mga apostol na gusto niyang pamahalain sa kanyang Iglesya, may iba namang nangangaral ng Ebanghelyo at nagpapalayas ng mga demonyo. Ganito rin naman sa ngayon, sa labas ng Iglesya Katolika na Iglesya ng mga apostol, may iba’t iba pang denominasyong Kristiyano na gumagawa ng mga gawain ng mga apostol.

Maraming positibong aspekto ang pag-eebanghelyong ito sa labas ng Iglesya na kung minsan pa nga’y laban sa Iglesya, na nagsisilbing hamon sa kanya. Kung may ibang nag-eebanghelyo, maaaring dahil ito sa maraming tao ang hindi naaabot ng pag-eebanghelyo ng Iglesya, at ang Diyos mismo ang tumutulong sa kanila para gawin ang trabahong hindi natin ginagawa. Kung nagtatatag sila ng mga Iglesyang hiwalay at pumupunta sa kanila ang mga tao, maaaring dahil ito sa maraming kailangang baguhin ang Iglesya Katolika sa sarili nito. Sapagkat hindi tinotoo ng maraming Katoliko ang Ebanghelyo, sapagkat nasanay na ang mga Katoliko sa parokya na huwag magkusa o magsimula kaya, at ipinaubaya na lamang ang lahat sa mga pari at mga madre, sapagkat pakiramdam ng mga tao’y nasa panig ng mayayaman ang Iglesya, sapagkat... Kung sa pamamagitan ng pagsisikap ng ibang mga Iglesya’y iniwan ng mga dukha ang kanilang mga bisyo at nadidiskubre kung ano ang

pamayanang Kristiyano, isang mabuting bagay ito na dapat nating ikatuwa.

Sa pagsasabi nito, huwag nating kalimutan na maraming yaman ng tradisyong Kristiyano ang kalimita’y nawawala sa mga umaalis sa Iglesya, lalo na ang katiyakang kailangang tubusin at iligtas ang lahat sa tao, at ang may kagalakan at kapakumbabaang paniniwala at pagsasabuhay sa kalooban ng Ama na isinasagisag ni Maria.

Maraming bagay sa mga Iglesyang ito ang para bang wala sa lugar: paggamit sa himala sa pagpapalaganap at propaganda, pagsasamantala sa mga mayakit. Gayundin ang pananakot sa mga parusa ng Diyos, ang matinding pagbatikos sa Iglesya Katolika... At pina-kagrabang pa’y namimili ng mga teksto sa Biblia ang bawat isa na naaangkop sa pansariling layunin kayat nagtatayo ng kanya-kanyang relihiyon ang bawat isa. At sa dakong huli’y nagkukulung sila sa kanilang mga kulto, malayo sa “daigdig”, at kinalimutan nang pagliligtas sa daigdig ang kalooban ng Ama, at pinahihirap nila na maging malaya ang mga tao at bukas sa lahat ng mabuti. Ginagawa nilang imposible ang ekumenismo na pag-uusap at sama-samang paghahanap kaisa ng iba pang mga Kristiyano.

Subalit dapat nating aminin na kung minsan’y tayo mismo ang nagpapakita ng parehong mga depektong pinupuna natin sa kanila. Kaya naman kailangan tayong maniwala na kahit paano’y gumagawa rin ang Diyos sa pamamagitan ng mga magkakalabang Iglesya. Nakalulungkot nga’t nagtatayo ng Iglesyang gusto niya ang bawat isa. Kaya sinusuway niya ang kalooban ni Kristo na nagtatag ng kanyang Iglesya para maging isa at kaisa-isahan, at sinusuway rin ang kalooban ng Ama na sa paglalagay sa mga apostol ni Jesus bilang mga batong pundasyon ay niloob na siya ang maging at manatiling nag-iisang may-ari ng *kanyang* Iglesya.

Ngunit walang lugar para sa inggit o pagkamuhit sapagkat sa Diyos galing ang lahat ng gawang mabuti, at sino nga ba naman ang makapipinsala sa atin kung ginagawa natin ang gawa ng Diyos?

Kung ang mata mo ang nagtutulak sa iyo sa pagkakasala

(Mt 18:6; 5:13; Lc 17:1)

• ⁴² Ngunit kung may tumisod at magpadapa sa isa sa maliliit na ito na nananalig, mas makabubuti pa para sa kanya na itapon siya sa dagat na may taling malaking bato sa kanyang leeg.

⁴³ Kung ang kamay mo ang nagtutulak sa iyo sa kasalanan, putulin mo ito. Mas mabuti pa sa iyo ang pumasok na pingkaw sa buhay kaysa matapon sa walang hanggang apoy ng impiyerno na may dalawang kamay. ⁴⁵ At kung ang paa mo ang nagtutulak sa iyo sa kasalanan, putulin mo ito. Mas mabuti pa sa iyo ang pumasok na pilay sa buhay kaysa matapon sa impiyerno na may dalawang paa. ⁴⁷ At kung ang mata mo ang nagtutulak sa iyo sa kasalanan, itapon mo ito. Mabuti pa sa iyo ang pumasok sa kaharian ng Diyos na may isang mata kaysa matapon sa impiyerno na may dalawang mata, ⁴⁸ kung saan walang tigil ang mga uod sa

kanila at walang kamatayan ang apoy.

⁴⁹ Buburuhin nga ng apoy ang lahat.

⁵⁰ Mabuti ang asin ngunit kung tumbang ang asin, paano ninyo ito mapaaalat uli? Magkaroon kayo ng asin sa inyong sarili at mabuhay sa kapayapaan sa isa't isa."

Diborsiyo

(Mt 19:1; 5:31; Lc 16:18)

10 • ¹ Umalis doon si Jesus at nagpunta sa probinsya ng Judea, sa kabilang ibayo ng Ilog Jordan. At napakaraming tao na naman ang nagdati-ngan. At muli niya silang tinuruan gaya nang dati. ² At lumapit ang ilang Pariseo na gusto siyang subukan at tinanong nila siya: "Pinahihintulutan bang diborsiyuhin ng lalaki ang kanyang asawa sa anumang dahilan?" ³ Itinanong naman niya: "Ano ang iniutos sa inyo ni Moises?" At sinabi nila: ⁴ "Ipinahintulot ni Moises na *paalisin ang babae pagkabigay sa kanya ng kasulatan ng diborsiyo.*"

• ⁴². *Kung may tumisod at magpadapa*: tingnan ang paliwanag sa Mateo 18:6.

Kaysa matapon sa impiyerno (b. 45). *Gehenna* ang salitang ginagamit sa teksto, na isang paraan ng pagtukoy sa impiyerno.

Pumasok sa buhay... pumasok sa kaharian: iisang bagay lamang ang mga ito. Ang kaharian ng Diyos ay hindi isang lugar na paglalagyan sa atin ng Diyos kundi isang buhay na pumapasok sa atin. Ito ang pakikipagtagpo ng tao sa kanyang sarili, ang ganap na katuparan ng lahat ng ating kakayahan, ang lubos na pakikipagbuklod natin sa Diyos kung saan binabago ang mga anak sa pagkakahawig sa Ama.

Magkaroon kayo ng asin sa inyong sarili (b. 50). Dito nagtatapos ang diskursong hatid ng pagtatalo ng mga apostol (9:34). Kailangan siyempre nating gawing lingkod ng iba ang ating sarili (9:35). Ngunit hindi ito nangangahulugan na dapat tayong paapi. Nangangahulugan ng pagiging mapanlikha at ng mga talentong nasa bawat isa *ang asin*. Maging mga tao tayong puno ng buhay, kahit na mangahulugan man ito ng pag-aaway kung minsan, ngunit laging may pagpapahalaga sa pagpapanatili ng pagtitiwalang-kapatid at pagrespeto sa isa't isa.

ANG PAG-IISANDIBDIB

(Tingnan ang paliwanag sa Mateo 19:6.)

• **10.1** Maliwanag na inilalahad ng Biblia ang plano ng Diyos tungkol sa pagkakaiba ng mga sex sa sangkatauhan. *Ginawa niya silang lalaki at babae*, na ibig sabihin'y dalawang maybuhay na hindi kumpleto na kailangang makipagbuklod sa isa't isa para bumuo ng isang buong-tao. Ginawa silang pantay ng Diyos at gusto niyang pagbuklurin sila sa pag-iisandibdib sa mga bigkis na mas matibay pa kaysa namamagitan sa mga magulang at mga anak (Gen 1:26; 2:24).

Ngunit sa totoo'y hindi inirespeto ng mga tao ang plano ng Diyos, at may dalawang dahilan ito:

Una, sa napakaraming sambayanan, dahil mas malakas ang mga lalaki kaysa mga babae, itinuring nila na sila ang may-ari sa kanilang mga maybahay. Para sa mga babae, isang krimen ang pakikiapid ngunit ipinagmamalaki naman ng mga lalaki ang pagkakaroon ng maraming babae.

Ikalawa, sadyang hindi marunong magmahal ang mga tao ayon sa pamamaraan ng Diyos (dahil nagmamahal sila nang walang Diyos) dahil nagmamahal sila nang hindi talaga ibinibigay nang buong-buo ang sarili, at pansamantala lamang ang kanilang pagmamahal. Para naman sa Diyos, laging magkasama ang pag-ibig at katapatan. Matapat ang Diyos sa kanyang minamahal. Pinatunayan niya ito nang maligaw ang taong kanyang nilikha: gayon na lamang ang kanyang katapatan at niloob niyang maging Manunubos ng lahat.

⁵ Sinabi naman ni Jesus sa kanila: “Alam ni Moises na matigas ang inyong puso kaya sinulat niya ang kautusang ito. ⁶ Ngunit sa simula’y *ginawa sila ng Maykapal na lalaki at babae*, ⁷ at dahil dito, *iiwan ng lalaki ang kanyang ama at ina at magiging iisang katawan ang dalawa*. ⁸ Kung gayo’y hindi na sila dalawa kundi iisang katawan lamang ⁹ kaya huwag paghiwalayin ng tao ang pinagbuklod ng Diyos.”

¹⁰ Nang nasa bahay na sila, tinanong siyang muli ng mga alagad. ¹¹ At sinabi niya sa kanila: “Kung may lalaking magpaalis sa kanyang asawa at saka magpakasal sa iba, nakikipid na siya. ¹² At kung ang babae naman ang magpaalis sa lalaki at magpakasal sa iba, nakikipid din siya.”

Palapitin sa akin ang mga bata

(Mt 19:13; Lc 18)

• ¹³ May nagdala naman kay Jesus ng mga bata para hipuin niya sila. Ngunit pinagalitan ng mga alagad ang mga taong may dala sa kanila.

Pag-ibig at katapatan ang batas ng pag-iisandibid ng mag-asawa. Wala nang iba pang paraan. Deretsahan ang mga salita ni Jesus at ang mga suliraning iniharap sa kanya ng kanyang mga alagad para mapangatwiran ang diborsyo ay hindi naghatid sa kanya para baguhin niya ang kanyang paninindigan. Paano kung ang isa sa mag-asawa ay magtaksil? Sa ganitong pangyayari, hindi maituturing ng sinuman sa kanila na malaya na siya sa lahat niyang pangako at pananagutan. Ganito ang pagkakaintindi ng Iglesya sa kabila ng pagpapamalas ng pang-unawa at malasakit sa biktima ng kataksilan (Mt 5:31).

Hindi na sila dalawa. Sinabi sa Genesis: magiging iisang laman ang dalawa (2:24). At maaaring intindihin ito bilang isang huwaran na sisikapang marating ng mag-asawa. Pero sinasabi ni Jesus: *hindi na sila dalawa kundi iisang katawan lamang* kaya ang bigkis na di masisira ang nagbuklod sa kanila sa pag-iisandibid nila.

Huwag paghiwalayin ng tao. Hindi tuwirang kinokondena rito ni Jesus ang mga nakikipagdiborsyo (dahil alam niyang napakaraming mga katwiran). Sa halip ay ipinagkakait niya ang kapangyarihan sa mga pumapayapa sa mga konsiyensya ng mga nakipagdiborsyo, na para bang walang anumang hinihingi sa kanila ang Diyos.

¹⁴ At pagkakita ni Jesus, nagalit siya at sinabi sa kanila: “Pabayaang ninyong lumapit sa akin ang mga bata. Huwag ninyo silang pigilan. Sa mga tulad nga nila ang kaharian ng Diyos. ¹⁵ Talagang sinasabi ko sa inyo: hindi papasok sa kaharian ng Diyos ang di tumatanggap dito gaya ng isang maliit na bata.” ¹⁶ At pagkakalong sa kanila ni Jesus, ipinatong niya sa kanila ang kanyang mga kamay para basbasan sila.

Si Jesus at ang mayamang lalaki

(Mt 19:16; Lc 18:18)

• ¹⁷ At nang palakad na siya, isang tao ang patakabong sumalubong sa kanya at paluhod na nagtanong: “Mabuting guro, ano ang dapat kong gawin para magmana ng buhay na walang hanggan?”

¹⁸ Sumagot sa kanya si Jesus: “Bakit mo ako tinatawag na mabuti? Walang mabuti kundi ang Diyos lamang. ¹⁹ Alam mo ang mga utos: *Huwag papatay, huwag makiapid, huwag magnakaw, huwag manirang-puri sa kapwa, huwag mandaya, igalang ang iyong ama at ina.*”

• 13. Kahit na wala siyang sariling mga anak binubuksan pa rin ni Jesus para sa lahat ang yaman ng kanyang puso. Humahanga siya sa hiwaga ng buhay na nagsisimulang punung-puno ng pag-asa, at nadidiskubre niya ang pagkakahawig sa Ama ng mga batang iyon na di niya kilala. Tinatawag tayo ni Jesus na umasa, kayat paano niya malilimutan na ang mga bata ang siya ring pag-asa natin?

Ang di tumanggap sa Kaharian ng Diyos gaya ng isang maliit na bata. Dapat tayong maging gaya ng mga bata para makapasok sa kaharian ng Diyos. Dapat nating kalimutan ang ating karunungan at pagiging sapat sa sarili, pati ang kapaitan ng mga nakalipas na karanasan para matanggap ang mga kaloob at mga salita ng Diyos sa paghanga at kasimplihan.

• 17. Hindi bunga lamang ng pagiging bago ng kanyang mga aral ang impluwensya ni Jesus kundi sa mahiwagang pang-akit na nagmumula sa buo niyang pagkatao. Marami sa mga taong matuwid at relihiyoso ang bigla na lamang nadidiskubre ang ibig sabihin ng pagiging ganap, sa pagharap nila sa kanya.

Isang binata ang lumalapit kay Jesus ayon kay Mateo (19:17); tinatawag naman siya ni Lucas na importanteng tao (18:18).

²⁰ Sinabi sa kanya ng tao: “Sinunod ko ang lahat ng ito mula pagkabata, ano pa ang kulang ko?”

²¹ Kaya tinitigan siya ni Jesus at minahal siya, at sinabi: “Isa ang kulang sa iyo. Umuwi ka at ipagbili ang lahat ng iyo at ibigay sa mga dukha, at magkakaroon ka ng kayamanan sa Langit. At saka ka bumalik para sumunod sa akin.”

²² Pinanghinaan ng loob ang tao sa salitang ito at umalis na malungkot sa-pagkat napakayaman niya.

Mas madali pa para sa kamelyo...

- ²³ Kaya tumingin si Jesus sa paligid at sinabi sa kanyang mga alagad: “Napakahirap ngang makapasok ang mga may kayamanan sa kaharian ng Diyos.”

²⁴ Takang-taka nga ang mga alagad dahil

sa pananalitang ito. Kaya muling sinabi ni Jesus sa kanila: “Mga anak, napakahirap pumasok sa kaharian ng Diyos! ²⁵ Oo, mas madali pa para sa kamelyo ang lumusot sa butas ng karayom kaysa pumasok ang isang mayaman sa kaharian ng Diyos.”

²⁶ Lalo pang namangha ang mga alagad at nag-usap-usap: “Kung gayon, sino ang maliligtas?” ²⁷ Tinitigan sila ni Jesus at sinabi: “Imposible ito para sa tao pero hindi para sa Diyos; lahat ay posible para sa Diyos.”

Ang gantimpala sa mga sumusunod kay Jesus

(Mt 19:27; Lc 18:28)

- ²⁸ Nagsalita naman si Pedro at sinabi: “Iniwan namin ang lahat para sumunod sa

---

Tinatanong siya ni Jesus nang may pag-uusisa: “*Bakit mo ako tinatawag na mabuti?* Hindi mo ba nakikitang uhaw ka sa Diyos at matatagpuan mo siya kung mabubuhay kang kasama ko?”

Itinatanong ng binatang ito kay Jesus ang daang naghahatid sa *buhay na walang hanggan* pero walang anumang bagong kautusang maituturo si Jesus. Nasabing lahat sa Matandang Tipan ang dapat gawin para makamit ang buhay sa pagtupad sa mga kautusan ng katarungan at awa. Kaya isang bagong daan ang iminumungkahi ngayon sa kanya ni Jesus, isang bagong karanasan ng kalayaan sa pamamagitan ng pagiging tagasunod at pagtulad sa kanya.

Ipagbili ang lahat ng iyo. Wala sa pag-iwan ng lahat ang kaligayahan, kundi sa pagiging malaya mula sa lahat para maipaubaya ang sarili kay Kristo.

- 23. Hindi sinasabi ni Jesus na hindi maliligtas ang mayaman kundi hindi siya *makapapasok sa kaharian ng Diyos* na mula ngayong nasa pakikibahagi sa mga kabalisahan, kaligayahan at kalayaan ni Kristo.

Hindi kailanman kinondena sa Matandang Tipan ang kayamanan sa kundisyong ibabahagi ito sa iba. At isa pa’y itinuturing itong patunay na marunong mamahala ng kanyang buhay ang tao at pinagpala siya ng Diyos. Hangga’t hindi pa nakalalaya ang tao mula sa mahigpit na mga pangangailangang pangmateryal, mahirap para sa kanya ang makaalis sa pagsasawalang-kibo na hindi makatao. Ngunit ipinapanukala ni Jesus ang pag-iwan sa lahat at pagsunod sa kanya bilang kundisyon para makapasok sa Kaharian, na ibig sabihin’y maranasan ang presensya ng Diyos sa buhay na ito.

Sino naman ang *mayayamang* tinutukoy ni Jesus? Sila kaya ang mga mapera o ang mga ayaw maki-pagsapalaran sa pagbahagi ng meron sila? (Para sa

sinuman, ang mayaman ay siyang mas meron kaysa kanya.) Ngunit hindi ang ilang gumagawa ng masama ang kinokondena rito ni Jesus, ni pinag-iiba ang mabubuti sa masasamang mayaman. Ang *mayaman* sa ordinaryong kahulugan ng salitang ito ang tinutukoy ni Jesus (*ang may kayamanan* ang sinasabi ni Jesus). Inilalahad niya na hadlang sa kanila ang kanilang kalagayan para maranasan mula sa kalooban ang kaharian ng Diyos. Sa pagsasabi nito, pinabubulaanan ni Jesus ang mga naghahangad na pagpalain ang mayayaman sa kundisyong “dukha sila sa espiritu”.

Ang kayamanan at ang kaisipang hatid ng mga ito ang nagpapaging bulag sa espiritu sa mga tao. Ang mga ito ang naghahatid para ipagkamali ng tao ang tama sa maling mga pagpapahalaga, una sa lahat ay tungkol sa karunungan ng Diyos. Sa pag-iwan lamang natin sa lahat, maaari nating magampanan ang ating bokasyon bilang mga anak ng Diyos (tulad ng ginawa ni Jesus). Bukod dito, kalimita’y hindi nakikita ng mayayaman ang mga pangangailangan ng iba, at lalo na ang kanilang mga tungkulin sa lipunan.

Lahat ay posible para sa Diyos. Binigyang-pagkakataon si Jesus ng tanong ng mga apostol, “*Sino ang maliligtas?*” para muling ipahayag na walang sinumang maliligtas dahil sa sarili niyang galing at kabutihang. Inililigtas ng Diyos ang lahat pati ang mayayaman sa pag-aalis sa kanila sa lahat ng kapakinabangan at maling kasiguruhang dulot ng kanilang kayamanan. Mas mabuti nga rin siyempre kung sila mismo ang magkukusang magwaksi sa kanilang mga kayamanan. At ito ang hiningi niya sa lumapit sa kanya.

- 28. *Walang nag-iwan ng tahanan...* Hindi lamang gantimpala sa kabilang-buhay ang sinasabi ni Jesus. Sa daigdig mang ito, ang nagsasakripisyo para

iyo.”²⁹ Sinabi ni Jesus: “Talagang sina-sabi ko sa inyo: walang nag-iwan ng tahanan, mga kapatid, ina at ama at mga anak at mga bukid alang-alang sa akin at sa Ebanghelyo³⁰ na walang gantimpala. Tatanggap nga siya ngayon ng makasandaang beses ng mga tahanan, mga kapatid, mga ina at mga anak at mga bukid sa gitna ng mga pag-uusig, at sa panahong darating nama’y makakamit niya ang buhay na walang hanggan.

³¹May mga una ngayon na mahuhuli at may mga huli naman na mauuna.”

Ikatlong pagpapahayag ni Jesus sa kanyang paghihirap

(Mt 20:17; Lc 18:31)

³²Sa paglakad nila paahon sa Jerusalem, nanguna si Jesus at nagtaka sila. Natakot naman ang mga kasunod nila. Muli niyang isinama ang Labindalawa at habang nasa daan ay sinimulan niyang sabihin sa kanila ang mga sasapitin niya:³³ “Tingnan ninyo, papunta na tayo sa Jerusalem. Doon ibibigay ang Anak ng Tao sa mga punong-pari at mga guro ng Batas na maghahatol sa kanya ng kamatayan. Kaya ibibigay nila siya sa mga pagano.³⁴ Pagtatawanan nila siya, luluraan, hahagupitin at papatayin. Ngunit babangon siya pagkatapos ng tatlong araw.”

sa Kaharian ay makatatagpo ng pakikipagkaibigan, kaligayahan at katuparan ng pagkatao: maraming bagay na di niya inaasahan.

- 35. Ganap na kagitingan ang nadarama ni Jesus at nangunguna sa lahat sa paglakad pa-Jerusalem kung saan kaparusahan ang naghihintay sa kanya. Dahil sa pakiusap nina Jaime at Juan, sinisikap niyang kumbinsihin ang kanyang mga tagasunod na wala sa katanyagan at kapangyarihan ang tagumpay sa kanyang Kaharian kundi sa pagsunod sa landas ni Jesus na kanilang pinuno. Maaaring pinupulaan natin sina Jaime at Juan, pero hindi ba natin dapat hangaan ang kanilang katapatan?

MGA LIDER – PARA MAGLINGKOD

Ano ba ang pinuno? Paano ba maging pinuno? Paano ba kumikilos ang mga pinuno: ang pinuno ng isang koponan, ang pinuno ng isang pamilya? Ngu-mingiti sa mga tao ang mga pinuno ng estado at

Hiningi nina Jaime at Juan ang mga pangunahing puwesto

(Mt 20:20; Lc 22:24)

- ³⁵Lumapit noon kay Jesus sina Jaime at Juan na mga anak ni Zebedeo, at sinabi sa kanya: “Guro, gusto sana naming gawin mo ang hihingin namin sa iyo.”³⁶ At sinabi ni Jesus: “Ano ang gusto ninyong gawin ko?”³⁷ Sumagot sila: “Ipagkaloob mo sa amin sa iyong kaluwalhatian na maupo ang isa sa amin sa kanan mo, at ang isa naman sa kaliwa mo.”

³⁸Sinabi ni Jesus: “Talagang hindi ninyo alam kung ano ang hinihingi ninyo. Maiinom ba ninyo ang kopang iinum ko at mabibinyagan sa binyag na ibininyag sa akin?”³⁹ Sumagot sila: “Kaya namin.” Sumagot si Jesus: “Totoong iinom din kayo sa kopang iinum ko at mabibinyagan sa binyag na ibibinyag sa akin.⁴⁰ Ngunit wala sa akin ang pagpapauupo sa aking kanan o kaliwa. Inihanda ito para sa iba.”

⁴¹Nang marinig ito ng sampu, nagalit sila kina Jaime at Juan.⁴² Kaya tinawag sila ni Jesus at sinabi sa kanila: “Nalalaman ninyo na sinusupil ng mga naghahari ang kanilang mga bansa at inaapi ng mga nasa kapangyarihan.⁴³ Huwag namang ganito sa inyo: ang may gustong maging dakila, siya ang maging lingkod ninyo;

niyayakap ang isang batang nagpaparantal sa kanila, pero sino ang naglilingkod at sino ang pinaglilingkuran? Pumarito si Jesus para maglingkod at ang kusang-loob na pagkamatay niya ang magiging paglilingkod niya sa sangkatauhan. “*Nagpakababa siya at naging masunurin hanggang sa kamatayan sa krus*” (Fil 2:7).

Maiinom ang kopa at mabibinyagan: mga patalin-hagang paraan ng paglalarawan sa paghihirap at pagkamatay ni Jesus.

Kaugnay ng paksang ito, narito ang isang maikling tula ni Lao-Tseu na isang pantas na lintsik noong unang panahon:

“Ano ang ginawa ng ilog at dagat para maghari sa sandaang lambak?

Sumailalim sila sa mga iyon kaya naghahari sila sa sandaang lambak.

Kung gusto ng banal na mapasaitaas ng bayan, matuto siyang magsalita nang mapagpakumbaba.

⁴⁴ ang may gustong mauna sa inyo, siya ang maging alipin ninyo.

⁴⁵ Gayundin naman, dumating ang Anak ng Tao hindi para paglingkuran kundi para maglingkod at ibigay ang kanyang buhay bilang pantubos sa marami.”

Ang bulag ng Jerico

(Mt 20:29; Lc 18:35)

• ⁴⁶ Dumating sila sa Jerico. At pag-alis niya roon kasama ng kanyang mga alagad at ng marami pang tao, may isang bulag na pulubi na nakaupo sa tabi ng daan – si Bartimeo, ang anak ni Timeo. ⁴⁷ Nang marinig niya na si Jesus na taga-Nazaret ang dumaraan, nagsimula siyang sumigaw: “Kaawaan mo ako, Jesus, Anak ni David.” ⁴⁸ Pinagsabihan siyang tumahimik ng mga tao pero lalo lamang niyang nilakasan ang kanyang sigaw: “Panginoon, Anak ni David, maawa ka sa akin!”

⁴⁹ Huminto naman si Jesus at sinabi: “Tawagin ninyo siya.” Kaya tinawag nila ang bulag: “Lakasan mo ang iyong loob at tumindig ka. Tinatawag ka nga niya.” ⁵⁰ Inihagis nito ang kanyang balabal at paluksong lumapit kay Jesus.

⁵¹ Kinausap ito ni Jesus at sinabing: “Ano ang gusto mong gawin ko?” At sumagot sa kanya ang bulag: “Ginoo, makakita sana ako.” ⁵² At sinabi naman ni

Jesus: “Sige, ang iyong pananalig ang nagligtas sa iyo.”

Agad siyang nakakita at sumunod siya kay Jesus sa daan.

Matagumpay na pagpasok sa Jerusalem

(Mt 21:1; Lc 19:28; Jn 12:12)

11 • ¹ Malapit na sila sa Jerusalem, at pagdating nila sa Betfage at Betania sa may Bundok ng mga Olibo, inutusan ni Jesus ang dalawa sa kanyang mga alagad: ² “Pumunta kayo sa kabilang ibayo at may makikita kayo roong isang asnong nakatali na di pa nasasakyan ninuman. Kalagan ito at dalhin sa akin. ³ Kung may magtanong sa inyo, ‘Ano ang ginagawa ninyo?’ sabihin ninyo, ‘Kailangan ito ng Panginoon pero ibabalik din kaagad’.”

⁴ Umalis sila at nakita ang asnong nakatali sa labas ng pintuan at kinalagan nila ito. ⁵ At sinabi sa kanila ng ilang naroroon: “Bakit ninyo kinakalagan ang asno?” ⁶ Isinagot nila ang sinabi ni Jesus, at pinabayaan sila ng mga tao.

⁷ Kaya dinala nila ang asno kay Jesus at isinapin dito ang kanilang mga balabal; at naupo rito si Jesus. ⁸ Marami naman ang naglatag ng kanilang mga balabal sa daan at may iba pang naglatag ng mga sangang pinutol nila sa bukid. ⁹ Sumisigaw ang mga taong nangunguna at

Kung gusto niyang pamunuan ang bayan, magpahuli siya.

Ganito nasa itaas ng bayan ang banal at hindi siya pabigat; pinamumunuan niya ang bayan at hindi niya pinapagtitiis.

Malugod nila siyang itinataas at di sila nagsasawa sa kanya.

Dahil hindi siya nakikipagpataasan kaninuman, walang sinumang makapagmamataas sa kanya.”

• 46. Ang Diyos ang siyang nagtutulak sa atin para humingi sa kanya. Naintindihan ng lalaking bulag na kung palalampasin niya ang pagkakataong ito, hindi na magkakaroon ng iba pa. Kaya lalo niyang nilakasan ang sigaw nang pinagsabihan siyang tumahimik ng mga tao.

Anak ni David! Isa ito sa mga paraan ng pagtawag sa Mesiyas.

ANG TAGAPAGLIGTAS

• **11.1** Tingnan ang paliwanag sa Mateo 21:1.

Mula sa Jerico hanggang Jerusalem, “umahon” si Jesus kasabay ng mga taong magdiriwang ng piyesta. Marami ang galing sa Galilea na probinsya ni Jesus, at nang makita ng mga tao na kasama nila siya, inisip nilang ipapahayag na niya ang kanyang sarili bilang Mesiyas.

Hanggang sa mga sandaling iyo’y ayaw ni Jesus na ipahayag nila siya, dahil ibang-iba sa pagpapalayang hatid sa kanila ni Jesus ang inaasahan ng mga tao sa kanilang Mesiyas. Ngunit sa pagkakataong ito sa pagtatapos ng kanyang misyon, dumating na ang oras para ipakilala ni Jesus ang kanyang sarili sa mga tao. Siya ang Pinahiran, ang Sugo ng Diyos at wala nang iba pa pagkatapos niya.

Si Jesus ang Sinugo ng Diyos sa lahat ng tao ngunit higit sa lahat ay Tagapagligtas siya ng bayang Judio.

sumusunod sa kanya: “*Hosanna! Mapa-lad ang dumarating sa Ngalan ng Panginoon!*”¹⁰ Mapa-lad ang dumarating na Kaharian ng ating ninunong si David! *Hosanna*, luwalhati sa Kaitaasan!”

¹¹ Dumating si Jesus sa Jerusalem at pumasok sa Templo. Minasdan niya ang lahat at dahil magdadapithapon na, bumalik siya sa Betania kasama ng Labin-dalawa.

Isinumpa ni Jesus ang puno ng igos

(Mt 21:18; Lc 13:6)

• ¹² Kinaumagahan, paglabas nila sa Betania, nagutom siya. ¹³ Nang mapansin niya sa malayo ang isang puno ng igos na may mga dahon, nilapitan niya iyon kung makakakita siya roon ng anuman. Ngunit paglapit niya, wala siyang natagpuang anuman kundi mga dahon lamang. Hindi nga panahon ng igos. ¹⁴ Kaya sinabihan niya ang puno: “Wala nang bungang makakain mula sa iyo magpakailanman.” At narinig ito ng kanyang mga alagad.

Pinalayas ni Jesus ang mga nagtitinda sa Templo

(Mt 21:10; Lc 19:45; Jn 2:14)

• ¹⁵ Pagkarating ni Jesus sa Jerusalem,

Kinakailangang maligtas ang bayang ito sa mismong panahon ng kanyang pagdating, dahil hindi maganda ang takbo ng mga bagay-bagay para sa kanila. Ipinahayag naman ng mga propeta ang isang mapayapang hari na dadalaw sa kanyang bayan, na sakay hindi sa kabayo gaya ng mga heneral noong panahong iyon kundi sa *isang asno* gaya ng mga taong walang dalang anumang armas. Kaya gusto ni Jesus na pumasok sa Jerusalem sa gayong paraan. Isang malaking siyudad ang Jerusalem. Nakaantig nga sa siyudad ang sigasig ng mga taga-Galilea pero hindi nito nadala ang buong siyudad.

Malayo sa akala ng mga Judio na magiging napakaamo ang kanilang tagapagligtas. Isinugo na ng Diyos ang maraming tao upang iligtas ang Israel mula sa paniniil, gutom at sa iresponsabilidad ng kanilang mga kilalang pinuno. Ngayon nama’y siya mismo ang dumating para ipakita sa kanila ang tunay na daan ng kaligtasan sa pamamagitan ng pagpapatawad at kawalang-karahasan. Ngunit hindi nila siya nakilala. Nagsagawa ang mga taga-Galilea ng matagumpay na

pumasok siya sa Templo at sinimulan niyang palayasin ang mga nagtitinda at bumibili sa patyo ng Templo. Itinaob niya ang mga mesa ng mga nagpapalit ng pera at ang mga upuan ng mga nagtitinda ng mga kalapati. ¹⁶ At hindi niya pinayagang dumaan sa Templo ang may dalang anumang bagay.

¹⁷ Tinuruan niya sila at sinabi: “Hindi ba nasusulat na, *tatawaging bahay-dalangan para sa lahat ng bansa ang aking bahay?* Ngunit ginawa ninyo itong *kuta ng mga magnanakaw.*”

¹⁸ Nabalitaan naman ito ng mga punong-pari at mga guro ng Batas at hangad nila siyang iligpit. Takot nga sila sa kanya sapagkat namamangha ang lahat sa kanyang pagtuturo.

¹⁹ At nang hapon na, muli silang lumabas ng lunsod.

Kapangyarihan ng pananampalataya

(Mt 21:20)

• ²⁰ Pagbalik nila kinaumagahan, nakita nilang natuyo hanggang ugat ang punong-igos. ²¹ Kaya naalaala ni Pedro ang tungkol dito at sinabi niya: “Guro, natuyo ang isinumpa mong punong-igos.”

²² At nagsalita si Jesus sa kanila: “Su-

pagpasok sa pag-asang gagawa si Jesus ng pampulitang pahayag ngunit sila rin ang pagkatapos ay nagtakwil sa kanya.

• 12. Tingnan ang paliwanag sa Mateo 21:18.

ANG TEMPLO

• 15. Ang Templo ng Jerusalem para sa mga Judio ang kaisa-isang Templo ng kaisa-isahang Diyos. Sa bawat bayan, may mga sinagoga sila para magtipon, para basahin ang Biblia at umawit ng mga salmo. Ngunit sa Templo lamang iniaalay ng pari ang mga hayop na handog at ipinagdiriwang ang tunay na pagsamba. Isang gusaling may katamtamang laki ang nasa gitna nito. Ang mga pari lamang na namamahala sa pag-aalay ang nakapapasok dito para mag-alay ng insenso, habang nagsisiksikan naman sa mga patyo ang makapal na tao. Sa mga patyong iyon nakapuwesto ang mga nagtitinda at nagpapalit ng pera na may mga hayop at mga ibon para sa mga paghahandog.

mampalataya kayo sa Diyos. ²³Talagang sinasabi ko sa inyo: kung may magsasabi sa bundok na ito: ‘Tumayo ka’t itapon mo ang iyong sarili sa dagat!’ at wala siyang alinlangan kundi naniniwala siyang mangyayari ang kanyang sinabi, mangyayari ito sa kanya. ²⁴Kaya sinasabi ko sa inyo: anuman ang hingin ninyo sa panalangin, sumampalataya kayo na natanggap na ninyo at tatanggapin ninyo.

²⁵At pagtindig ninyo sa panalangin, magpatawad kayo kung mayroon kayong sama ng loob kaninuman; ²⁶sa gayo’y

patatawarin din kayo ng inyong Amang nasa langit sa inyong mga kasalanan.”

Anong karapatan meron ka para gawin ito?

(Mt 21:23; Lc 20:1)

• ²⁷Muli silang dumating sa Jerusalem at paglakad niya sa Templo, nilapitan siya ng mga punong-pari kasama ang mga guro ng Batas at ang Matatanda ng bayan, ²⁸at tinanong: “Ano ang karapatan mong gawin ang mga ito? Sino ang nagtalaga sa iyo para gawin ito?”

Ang Templo ang lugar na pinananahanan ng presensya ng Diyos, at mula rito niya ipinagsasanggalang at pinababalan ang Banal na Lunsod at ang buong bayang Judio. Ngunit hindi nila alam kung paano mabuhay sa presensya ng Diyos. Sa pagiging panatiko nila sa pagtatanggol sa kanilang relihiyon, hindi naman nila sinisikap na dumulog sa Diyos nang walang kaplastikan at linisin ang kanilang mga simbahan sa lahat ng nagiging sagabal sa tunay na panalangin. May mga nagtitinda sa Templo, at mga tao ring hindi gaanong isinasaloob ang kanilang mga seremonya at mga panalangin. Sanay na sa lahat ng ito ang mga pari, at malaki ang kinikita ng Punong-paring si Caifas sa pagpapahintulot niya sa mga nagtitinda na pumwesto sa mismong mga patyo na laan sa panalangin.

Hindi pari si Jesus ni guwardiya ng Templo. Ngunit ang Templong ito ang bahay ng *kanyang* Ama. Kaya gumawa siya ng latigo mula sa mga lubid at pinalayas silang lahat.

Tatawaging bahay-dalanganin para sa lahat ng bansa. Binanggit ni Jesus ang salitang ito dahil ginawang puwesto ng mga nagtitinda ang mga patyong laan sa mga dayuhan. Ang “paglilinis sa Templo” ay nangangahulugan ng pagkakaroon hindi lamang ng simbhang walang pagtitinda kundi Iglesyang bukas kung saan buong pusong tinatanggap ang lahat.

Tingnan din ang paliwanag sa Juan 2:14.

KAPANGYARIHAN NG PANANAMPALATAYA

• 20. *At wala siyang alinlangan kundi naniniwala siyang mangyayari...* Tingnan ang katulad nito sa Jaime 1:6. Tinutukoy ni Jesus sa mas malinaw na paraan “ang pananampalatayang nagsasagawa ng mga himala” (tingnan sa 1 Cor 13:2). Hindi sinasabi ni Jesus na ibibigay sa lahat at sa bawat pagkakataon ang pananampalatayang ito. Ito ay isang *karisma* o regalo ng Diyos na ibinibigay niya sa sinumang maibigan niya (1 Cor 12:9). Isa itong katiyakan ng kalooban na gusto ng Diyos na gumawa ng himala kaya nagkalakas ng loob ang isa para kumilos at magutos sa kanyang pangalan.

Ngunit mahalaga rin ang pangakong ito ni Jesus sa

lahat ng ating panalangin. Hindi natin siyempre dapat isipin na laging gagawin ng Diyos ang anumang himalang hingin natin sa kanya. Kung kinukumbinsi ng isang maysakit ang kanyang sarili na gagaling siya, maaari ngang mas madali siyang gagaling. Ngunit hindi naman talagang pananampalataya ang pag-asang ito. At kung makumbinsi ko ang aking sarili na papapanaluhin ako ng Diyos sa “sweepstakes”, hindi siya obligadong isipin na mas magiging mabuti ako sa pagiging mas mayaman ko.

Sa katunaya’y naiintindihan ng nagmamahal sa Diyos nang may kapakumbabaan na sa gitna ng kanyang mga kagipita’y gusto siyang itaas ng Diyos. Kaya humihingi siya nang may pananampalataya dahil alam niyang gusto siyang pakinggan ng Diyos. Hinihingi sa Panginoon ng taong tunay na may malasakit sa kaharian ng Diyos na alisin ng makapangyarihan niyang kamay ang lahat ng balakid sa paglaganap ng Kahariang iyon. Napakahirap para sa atin ang humingi ng malalaking bagay dahil paano tayo patuloy na makapagtitiwala sa Diyos sa oras na tumanggi siyang ibigay sa atin ang mga ito? O dapat kaya nating isipin na masyado tayong mapaghanap at hindi naman gaanong mapagbigay ang Diyos? Ngunit may lakas ng loob humingi sa Diyos ang mga nagtataya ng lahat-lahat para sa Ebanghelyo, tulad ng mga santo, kahit na ng mga bagay na imposible bilang pagsunod nila sa mga pahiwatig ng Espiritu ng Diyos.

Anuman ang hingin ninyo sa panalangin. Inaanyayahan tayo ni Jesus na humingi nang may pananampalataya at pagtitiyaga hanggang makamit natin sa Diyos ang katiyakang nadinig nga ang ating panalangin o kaya’y tulongan niya tayong maunawaan na hindi makabubuti sa atin ang ating hinihingi.

MGA PARING OPORTUNISTA

• 27. Hindi humingi ng anumang awtorisasyon si Jesus para magturo sa Templo o para palayasin ang mga nagtitinda. Kumilos siyang taglay ang kalayaan ng isang propeta. Dahil ang mga pari ang may pananagutang panatiliin ang tunay na pananampalataya, natural lamang na tanungin nila si Jesus para malaman kung tunay na propeta nga siya o hindi. Ngunit ang

²⁹ Sinabi naman ni Jesus: “Tatanungin ko rin kayo ng isang tanong. Sagutin ninyo ako at sasagutin ko rin kayo kung sino ang nagtalaga sa akin para sa mga ito. ³⁰ Galing ba sa Diyos ang pagbibinyag ni Juan, o sa tao? Sabihin ninyo sa akin.”

³¹ At nag-isip-isip sila: “Kung isasagot nating galing sa Diyos, sasabihin niya: ‘Bakit di kayo naniwala sa kanya?’ ³² At paano naman natin masasabing galing lamang sa tao ang pagbibinyag ni Juan?” Takot nga sila sa bayan dahil tunay na propeta ang palagay ng lahat kay Juan. ³³ Kaya isinagot nila kay Jesus: “Hindi namin alam.” At sinabi sa kanila ni Jesus: “Hindi ko rin sasabihin sa inyo kung sino ang nagtalaga sa akin na gumawa ng mga ito.”

Ang talinhaga ng mga magsasakang kasamá

(Mt 21:33; Lc 20:9)

12

¹ At nagsimula siyang mag-salita sa talinhaga.

“May nagtanim ng ubasan; binakuran ang paligid nito, humukay para sa pisaan

katotohanan nga kaya ang talagang pinahahalagahan nila? Handa ba silang kilalanin na sa Diyos galing si Jesus? Para bang wala silang ibang iniisip kundi ang ipagtanggol ang kasiya-siya sa kanila at bago pa man sila makinig kay Jesus, subersibo na kaagad ang tingin nila sa kanya.

Kaya naman tinatanong sila ni Jesus tungkol kay Juan Bautista. Dahil ang pangangaral ni Juan Bautista ang pinakamahalagang pangyayari sa nakalipas na dalawang taon, kailangan din namang sabihin ng mga pari ang kanilang palagay tungkol sa kanya. Ngunit hindi nila ito ginawa o hindi pa sila handa para dito. Paano ngayon nila mapagsusulit si Jesus kung luma-labas na nagsasalita lamang sila kapag pabor sa kanila?

Madaling makita na inoobliga ng saloobin ni Jesus ang mga lider sa relihiyon sa lahat ng panahon na suriin ang sarili at tingnan kung karapat-dapat ngang igalang ng ibang tao ang kanilang awtoridad, mga pahayag at mga pagtuligsa.

MGA PINILI NG DIYOS

• **12.1** Sa ganitong paghahambing, inilalarawan ng *ubasan* ang kaharian ng Diyos. Ang mga Judio ang bayan ng Diyos at inakala naman nilang mga interes mismo ng Diyos ang pansarili nilang mga interes. Dahil sila ang *mga pinili ng Diyos*, tutulungan niya sila laban sa ibang mga bayan. Nananalig silang maliligtas at wala

ng ubas, at nagtayo ng toreng bantayan. Pinaupahan niya ang ubasan sa mga magsasaka at naglakbay sa malayo.

² Nang panahon na ng anihan, pina-punta niya ang isang katulong sa mga magsasaka para kubrahin ang bahagi niya sa ani. ³ Ngunit sinunggaban nila ito at pinaalis na walang dala. ⁴ Nagpadala uli sa kanila ang may-ari ng isa pang katulong pero hinampas ito sa ulo at hinamak. ⁵ Nagpadala rin siya ng iba ngunit pinatay naman ito. At marami pa rin siyang ipinadala; hinampas ang ilan sa kanila at pinatay ang iba.

⁶ Mayroon pa siyang isa, ang minamahal na anak. At ipinadala niya siyang pinakahuli sa pag-aakalang ‘Igagalang nila ang aking anak.’ ⁷ Ngunit nang makita siya ng mga magsasaka, inisip nila: ‘Ito ang tagapagmana. Patayin natin siya at mapapasaatin ang mana.’ ⁸ Kaya hinuli nila siya at pinatay, at itinapon sa labas ng ubasan.

⁹ Ano ngayon ang gagawin ng may-ari ng ubasan? Darating siya at lilipulin ang mga

silang pakialam sa kapalaran ng iba na hindi nakakakilala sa Diyos.

Ipinagkatiwala sa kanila ng Diyos ang kanyang kaharian, ibig sabihi’y sinubaybayan niya sila sa kabuuan ng mahaba nilang kasaysayan upang ang bayang ito ang maging halimbawa para sa lahat. Dapat nilang ipaalam sa iba ang kanilang karanasan upang maunawaan ng lahat kung paano minamahal at iniligtas ng Diyos ang mga tao. At sa higit na pagkakilala sa Diyos, kailangan nilang palaguin sa kanila ang katarungan, ang diwa ng pagiging responsable, ang pagkakapatiran; ito ang *mga bungang* gustong anihin ng Diyos.

Nagpapadala ang Diyos ng mga propeta para ipaalaala sa bayan ang pagkakautang nito: bahagya lamang silang pinakinggan. At sa wakas, ang bugtong na Anak ng Diyos na naging tao ang dumating at ganoon din ang nangyari: papatayin siya sa *labas ng ubasan* na ibig sabihi’y itatakwil siya ng sarili niyang bayan. Kaya *ibibigay sa iba* ang gawa ng kaharian ng Diyos, sa mga natitipon sa Iglesya ni Jesus.

Dito nagtatapos ang talinhaga. Ngunit may kabuluhan din ito sa ating panahon: kung nagiging relihiyon ng isang uri lamang ng tao sa lipunan ang Iglesya o walang ikinaiba sa ibang mga relihiyon, kung hindi ito ang lugar na katatagpuan natin ng higit na pagsunod sa Diyos, higit na komitment sa mga pagpa-

magsasaka at ibibigay ang ubasan sa iba. ¹⁰Hindi ba ninyo nabasa ang Kasulatang ito? *Naging panulukang bato ang tinanggihan ng mga tagapagtayo.* ¹¹Gawa ito ng Panginoon, at kahanga-hanga ang ating nakita.”

¹²Huhulihin na sana nila siya pero natakot sila sa mga tao. Naunawaan nga nila na sila mismo ang tinutukoy niya sa talinhagang ito. Iniwan nila siya at lumayo.

Buwis para sa Cesar

(Mt 22:15; Lc 20:20)

• ¹³Gusto nilang hulihin si Jesus sa sarili niyang mga salita. Kaya pinapunta kay Jesus ang ilan sa mga Pariseo kasama ng mga kampi kay Herodes. ¹⁴Nilapitan

nila siya at sinabi: “Guro, nalalaman naming tapat ka at hindi napadadala sa iba. Hindi ka nagsasalita ayon sa kalagayan ng tao kundi tunay na itinuturo ang daan ng Diyos. Kaya ayon ba sa Batas na magbayad ng buwis sa Cesar?”

¹⁵Nang makita ni Jesus ang kanilang pagkukunwari, sinabi niya sa kanila: “Bakit ninyo ako sinusubok? Akin na ang isang denaryo.” ¹⁶Iniabot nila sa kanya ang isang denaryo at sinabi sa kanila ni Jesus: “Sino ang nakalarawan dito, na narito rin ang kanyang pangalan?” Sumagot sila: “Ang Cesar.” ¹⁷At sinabi niya sa kanila: “Ibigay nga sa Cesar ang para sa Cesar, at sa Diyos ang para sa Diyos.”

Lubha silang namangha sa kanya.

pahalagang magligtas sa daigdig. Ano kaya ang maaaring mangyari sa mga grupong Kristiyano at sa kanilang mga lider kung simulan nilang madama na sila ang may-ari ng Kaharian at ng mga pangako nito?

• 13. PULITIKA AT RELIHIYON – CESAR

Nasa mga sumusunod ang bitag. Nagtatanong sila tungkol sa buwis na dapat bayaran ng mga Judio sa Cesar na Emperador ng Roma dahil sakop ng mga Romano ang mga Judio at nasa ilalim ang mga ito ng kanilang kapangyarihan.

Nagsanib ang mga Pariseo at mga kakampi ni Herodes na mga magkaaway sa pulitika. Laban sa dominasyong Romano ang mga Pariseo samantalang sinasang-ayunan naman ito ng mga kakampi ni Herodes. Kung sasabihin ni Jesus na dapat silang magbayad, pabubulaanan siya ng mga Pariseo sa harap ng mga tao. Kung sasabihin naman niyang hindi, ipadarakip naman siya ng mga kakampi ni Herodes sa mga Romano.

Ngunit hindi kinokondena ni Jesus ang imperyalismong Romano o binibigyang-katwiran kaya. Dahil ba sa hindi “espirituwal na mga bagay” ang katarungan at kapayapaan at walang kinalaman sa kanya?

Sa totoo’y hindi tinitingnan ni Jesus ang mga problemang pampulitika gaya ng pagtingin natin sa mga ito. Importante siyempre ang mga problemang ito pero hindi lamang sa larangang ito nakataya ang paglaya ng tao. Itinuturo sa atin ng buong Banal na Kasaysayan na hangad ng Diyos ang kalayaan para sa bawat isa, at ang posibilidad para sa bawat bansa na mapalago ang kultura at pambansang kalagayan nito. Sapat na katwiran ito sa pakikisangkot at komitment ng mga Kristiyano sa pulitika.

Ngunit nabuhay si Jesus sa panahong buhos na buhos ang kanyang mga kababayan sa pulitika at

nahahati sa mga pangkat na hindang-hindi magkakasundo. Walang anumang mapapala si Jesus kung ituro niya ang tiyak na paninindigan sa pulitika. Ngunit mahalaga namang ilagay ang pulitika sa tamang lugar at huwag ipagkamali ang pananampalataya sa pagkapanatiko sa relihiyon.

Para sa mga Pariseo, ang pagbabayad ng buwis sa Cesar na dayuhan at paganong pinuno ay parang pagtatakwil na sa Diyos na siyang tunay na pinuno ng Israel. Naniniwala sila na iisa lamang ang Pambansang Partido ng mga Judio at ang simulain ng Diyos. Naghatid ito ng masasamang epekto dahil inisip nila na para mapaglingkuran ang Diyos, kailangan nilang durugin sa anumang paraan ang mga nasa kalabang partido. Ganap na pagsunod ang hinihingi sa atin ng pananampalataya. Kaya ang mga ipinagkakamali ang pananampalataya sa aktibong pakikibaka sa pulitika ay unti-unting nagbibigay-katwiran sa lahat ng ginagawa ng kanilang partido, pati na ang pagsisinungaling at mga krimen.

Hindi Diyos ang Cesar ng Roma kahit na nagpanggap man siya. Naipataw niya sa kanila ang kanyang kapangyarihan at ang paggamit ng mga baryang Romano ngunit hindi niya maitatadhana ang pagsunod ng konsiyensya na ukol lamang sa Diyos. Ni hindi rin siya “ang kaaway ng Diyos” gaya ng iniisip ng mga Pariseo, at sa isusulong ng kaharian ng Diyos, hindi kailangang tumanggi sa pagbubuwis sa kanya at sa pagsunod bilang mga mamamayan.

Sa kanyang sagot na “*Ibigay sa Cesar ang para sa Cesar, at sa Diyos...*” pinaghihiwalay ni Jesus ang relihiyon at pulitika na lagi nang ipinagkakamali sa mga kulturang Judio at Romano. Mula ngayon, hindi na dapat gamitin para sa mga layuning pulitikal ang relihiyon o ipagkamali kaya ng relihiyon ang mga kalabang pulitikal nito sa mga kaaway ng Kaharian.

Mabubuhay ang mga patay*(Mt 22:23; Lc 20:27)*

• ¹⁸ Lumapit naman kay Jesus ang mga Sadduseo. Sinasabi ng mga ito na walang pagkabuhay na muli, kaya nagtanong sila: ¹⁹ “Guro, isinulat ni Moises para sa amin: ‘Kung may mga magkakapatid na lalaki at mamatay na walang anak ang isa sa kanila, kailangang kunin ng kanyang kapatid ang kanyang asawa upang magpasibol ng supling sa kanyang kapatid.’ ²⁰ Ngayon, may pitong magkakapatid. Nag-asawa ang panganay at namatay na walang anak. ²¹ Kaya kinuha ng ikalawa ang kanyang asawa, at namatay ring walang anak. Ganito rin ang nangyari sa pangatlo. ²² Silang pito nga ay namatay nang hindi nagkaanak. At sa huli’y namatay din ang babae. ²³ Ngayon, sa muling pagkabuhay, kung mabubuhay

silang muli, kanino sa pito siya magiging asawa? Ang pito nga ang umangkin sa kanya.”

²⁴ Sumagot si Jesus: “Di kaya bunga ng di ninyo pagkaunawa sa Kasulatan at sa kapangyarihan ng Diyos ang inyong pagkakamali? ²⁵ Sa muling pagkabuhay nga nila, hindi na mag-aasawa ang lalaki o babae kundi para na silang mga anghel sa Langit.

²⁶ At tungkol naman sa mga patay at sa muling pagkabuhay, hindi ba ninyo inunawa ang sinabi sa inyo ng Diyos sa aklat ni Moises, sa kabanata ng palumpong: *Ako ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac at ang Diyos ni Jacob?* ²⁷ Hindi siya Diyos ng mga patay kundi ng mga buhay. Maling-mali kayo.”

ANG PAGKABUHAY

• 18. Ano ba ang “pagkabuhay”? Nang tawagin ni Jesus ang anak na babae ni Jairo (Mc 5:21) o si Lazaro (Jn 11:1) na mga patay na, ibinalik lamang niya sa kanila ang buhay na dating nasa kanila. Tiyak na nag-asawa pagkatapos ang babae at bumalik sa kanyang tungkulin si Lazaro. At pagkatapos nito’y kailangang mamatay na naman sila. Hindi ito ang tunay na pagkabuhay.

Maraming tao ang naniniwala na may “kung ano pa pagkamatay” at nananatiling buhay ang kung anong nasa atin na tinatawag nating kaluluwa. May totoo sa paniwalang ito pero hindi ito ang pinakamahalaga. Hindi ang pananatiling buhay ng “kung anong nasa atin” ang ibig sabihin ng pagkabuhay kundi ang pagbabago at panibagong pagbubuo ng buo nating pagkatao. Magkakatotoo ito sa grasya at gawa ng Diyos: muli tayong isisilang ng Diyos mismo.

Marami ang nahihirapang maniwala sa pagkabuhay dahil sa mali nilang mga pala-palagay. Iniisip nila na sa pagkabuhay ay mababawi natin ang mismong katawan nating ito, at may dahilan nga para sabihin nilang kakatwa ito. Mas mabuting pagtuunan natin ng pansin ang pagbabagong nagaganap na sa atin bilang mga Kristiyanong tagasunod ni Kristo. May lumalago sa atin: isang bagong paraan ng pag-unawa sa mga bagay ng Diyos, isang bagong pananaw ng pag-iral at isang bagong kamalayan. Habang nagiging gastado ang “panlabas na sarili” natin, tulad ng sinasabi ni San Pablo, lumalago naman sa atin ang “panloob na sarili”. Ito ang tunay kong sarili na araw-araw na itinatayo ng Espiritu ng Diyos at ang panloob na sariling ito ang bubuhayin o ibabangon ng Espiritu.

Kaya hindi na natin kailangang itanong pa kung muli tayong magkakaroon ng tiyan at bituka sa pagkabuhay sapagkat sa bagong buhay na iyon, wala nang lugar para sa anumang mga gawaing biyolohiko na natural sa mga nilalang na may kamatayan, gaya ng pagkain, pagtulog at sex: sa langit ay *matutulad tayo sa mga anghel*. Hindi sinabi ni Jesus na “magiging mga anghel sila” dahil mga miyembro nga tayo at patuloy na magiging miyembro ng iisang pamilya ng sangkatauhan at sa muling pagsilang, tayo ang bubuo ng sangkatauhan iniligtas na tinatawag na makalangit na Jerusalem, ang di-mabilang na mga kapatid ni Kristo. Tatamasahin nating lahat ang Diyos, makikilala natin ang isa’t isa at mananatili tayong nagkakaisa sa mga buklod ng pag-ibig.

Nauunawaan natin dito ang dobleng paninisi ni Jesus sa mga Sadduseo:

Bunga ng di ninyo pagkaunawa sa kapangyarihan ng Diyos. Isang karikatura lamang ng pagkabuhay ang kanilang naiisip.

Ng di ninyo pagkaunawa sa Kasulatan. Kakaunting libro lamang sa Bibliang Hebreo ang naglalahad ng tungkol sa pagkabuhay. Ngunit isang Diyos na siyang Buhay at gumagawa sa mga tao bilang mga kaibigan niya ang inilalahad sa atin ng lahat ng ito.

Ako ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac at ang Diyos ni Jacob. Kung nakipagsumpaan ang Diyos sa kanila, maipagwawalang-bahala kaya niya ang kaniyang kamatayan at ganap na papaglalahuin magpakailanman habang tuloy naman ang ligaya niya sa kanyang Luwalhati?

Pinakaimportanteng utos*(Mt 23:34; Lc 20:39; 10:25)*

• ²⁸ May isang guro ng Batas na nakarinig sa pagtatalo nila. Nang mapansin niyang tama ang sagot ni Jesus sa mga Sadduseo, lumapit siya at nagtanong kay Jesus: “Ano ang una sa lahat ng utos?”

²⁹ Sumagot si Jesus na “Ito ang una: *Makinig nawa, O Israel! Iisa lang ang Panginoong ating Diyos.* ³⁰ *At mamahalin mo ang Panginoon mong Diyos nang buo mong puso, nang buo mong kaluluwa, nang buo mong pag-iisip at nang buo mong lakas.* ³¹ At pangalawa naman ito: *Mamahalin mo ang iyong kapwa gaya ng iyong sarili.* Wala nang utos na mas mahalaga pa kaysa mga ito.”

³² Kaya sinabi ng guro ng Batas: “Mabuti, Guro, totoo ang sinabi mong isa Siya at wala na maliban sa kanya. ³³ At ang mahalín siya nang buong puso at

nang buong kaluluwa at nang buong lakas, at mahalín din ang kapwa gaya ng sarili ay mas mahalaga kaysa mga sinunog na handog at mga alay.”

³⁴ Nakita ni Jesus na tama ang sinabi nito kaya sinabi niya: “Hindi ka malayo sa kaharian ng Diyos.” At wala nang nanga-has magtanong sa kanya.

Kaniong anak ang Mesiyas?*(Mt 22:41; Lc 20:41; Mt 23:6)*

³⁵ Sa pagtuturo ni Jesus sa Templo, sinabi niya: “Ano’t sinasabi ng mga guro ng Batas na anak ni David ang Mesiyas? ³⁶ Sinabi nga ni David nang kasihan siya ng Espiritu Santo: *‘Ang sabi ng Panginoon sa aking Panginoon: Umupo sa aking kanan hanggang ilagay ko ang iyong mga kaaway sa ilalim ng iyong mga paa.’*

³⁷ Kung tinatawag siya ni David mismo na Panginoon, puwede bang anak siya ni David?”

MAHALIN ANG DIYOS

• 28. *Mamahalin mo ang Panginoon mong Diyos.* Ang unang utos na ito ay wala sa Sampung Utos ni Moises na nagpapahayag lamang ng “paglilingkod sa Diyos”. Ngunit nababasa natin ito sa Deuteronomio 6:4.

Ang *mahalín ang Diyos* ay di isang utos na gaya ng iba. Sapagkat mga tiyak na gawain na dapat nating isakatuparan o iwasan ang tinutukoy ng mga utos, halimbawa’y *magpahinga ka sa Araw ng Panginoon* o *huwag kang makiapid*. Pagdating naman sa pagmamahal sa Diyos, walang anumang limitasyon.

Ipinahahayag lamang ng mga utos ng Biblia, lalo na ang Sampung Utos ni Moises, sa malinaw na paraan ang mga hinihingi ng ating konsiyensya. Hindi na kailangan pang iutos sa atin na huwag magnakaw o manirang-puri sa kapwa. Subalit kailangang ituro ito sa mga bata at sa mga taong medyo eskrupuloso. Sinasabi ni Pablo na ibinigay ang Batas hindi para sa mabubuti kundi para sa mga gumagawa ng masama (1 Tim 1:9).

May mga taong naniniwala na wala silang kapintasan dahil sinusunod nila ang Sampung Utos ni Moises. Mas mabuti sigurong sabihin na nasa pinakamababang antas lamang sila ng moralidad na ipinapatupad ni Moises sa isang bayang primitibo at di gaanong responsable, mahigit sa tatlung dantaon na ang nakalilipas. Sa halip na manatili sa listahang ito ng mga utos na nagpapabuti ng kanilang pakiramdam tungkol sa kanilang sarili, dapat nilang pagnilayan ang Unang Utos. Walang saysay ang iba pa kung hindi mauunawaan ang Unang Utos.

Mamahalin mo ang Diyos nang buo mong puso. Mahalín mo siya nang higit pa sa iyong mga mahal sa buhay. Panabikan mo siya, at kalimutan mo ang iyong sarili upang sa lahat ay hanapin mo ang pinakagusto niya sa iyo.

Mahalín mo siya *nang buo mong kaluluwa, nang buo mong pag-iisip*. Ilaan mo ang pinakamagalang sa iyong katalinuhan para makilala siya. Sa pagtingin mo sa iyong buhay, unawain mo kung gaano niya sinubaybayan ang iyong mga hakbang. Sikapin mong intindihin kung paano dumarating ang kaharian ng Diyos sa pamamagitan ng mga pandaigdig at pang-araw-araw na pangyayari. Sa pagtitiyaga at regular na panalangin at pagbasa ng Biblia, hilingin mo sa Diyos na ibigay sa iyo ang kanyang Espiritu para mas makilala mo siya.

Mahalín mo siya nang buo mong lakas. At dahil napakahina mo rito, hingin mo ang tulong ng Diyos at sikaping makiisa sa mga tunay na lingkod ng Diyos sa paggamit sa mga paraang ibinibigay sa iyo ng Iglesya.

Pumapangalawa ang utos na *mahalín mo ang iyong kapwa gaya ng iyong sarili* dahil hindi ito mauunawaan o matutupad kung walang pag-ibig sa Diyos. Sapagkat higit pa sa pakikipagkaisa sa kapwa, higit pa sa malasakit at pakikiramay sa mga nagdurusa ang hinihingi sa atin ng Diyos. Dapat nating pagsikapang tingnan ang ating mga kapatid gaya ng pagtingin sa kanila ng Ama. Kailangang ibigay natin sa kanila ang gusto ng Ama para sa kanila. Sa napakaraming mabubuting bagay na magagawa natin sa ating kapwa, kailangang piliin natin ang ayon sa inspirasyon ng Espiritu ng Diyos. At nangangailangan ang lahat ng ito na mahalín muna natin at makilala ang Diyos.

Nasisiyahan ang bayan sa pakikinig sa kanya.

• ³⁸ Kaya sinabi niya sa kanyang pagtuturo: “Mag-ingat kayo sa mga guro ng Batas na gustong lumakad na nakabarrong at batiin ng mga tao sa liwasan, ³⁹ at mabigyan ng pangunahing lugar o upuan sa mga handaan at sa sinagoga. ⁴⁰ Nanguubos sila ng mga bahay ng mga biyuda, at nagdarasal nang mahaba para may idahilan. Napakatindi ng magiging hatol sa mga ito.”

Ang abuloy ng biyuda

(Lc 21:1)

• ⁴¹ Naupo si Jesus sa tapat ng kabangyaman at tiningnan ang paghuhulog ng mga tao ng pera para sa Templo. Maraming mayamang nagbigay ng malalaking halaga. ⁴² At may dumating na isang po-

breng biyuda na naghulog ng dalawang barya.

⁴³ Kaya tinawag ni Jesus ang kanyang mga alagad at sinabi sa kanila: “Talagang sinasabi ko sa inyo na pinakamahalaga sa lahat ang inihulog ng biyudang ito sa kabangyaman. ⁴⁴ Naghulog nga ang lahat mula sa sobra nila, ngunit siya nama’y mula sa kanyang kasalatan. Inihulog nga niya ang lahat ng nasa kanya – ang mismong ikabubuhay niya.”

Tungkol sa pagkawasak ng Jerusalem at katapusan ng mundo

(Mt 24:1; Lc 21:5; 19:41; 17:23)

13 • ¹ Habang paalis si Jesus sa Templo, sinabi sa kanya ng isa sa mga alagad: “Tingnan mo, Guro, kay la-king mga bato at kay gandang mga gusali!” ² Ngunit sinabi ni Jesus sa kanya: “Nakikita mo ba ang malalaking gusaling

ANG PAGTINGIN NG DIYOS

• 38. Kung ano tayo sa mata ng Diyos ang tunay na sarili ng bawat isa sa atin at hindi kung ano ang tingin sa atin ng mga tao. Subalit para sa marami, una nilang pinahahalagahan ang pakikibagay at pagtupad sa mga panuntunan sa kanilang kalagayan. Mapapansin ang pagkakaibang ito sa guro ng Batas (38) at sa pobreng biyuda (42).

Hindi naman masasamang tao ang *mga guro ng Batas*. Naging mga guro sila ng relihiyon dahil interesado sila sa relihiyon. Ngunit sa oras na tumigil ang guro sa pagsisikap na maging santo, mahina at kawawang tao lamang siya. Ang mismong respetong ipinakikita ng mga tao sa kanya ang siya ring naghatid sa kanya para di mapuna sa kanyang sarili ang maraming pagkakamaling sa ibang tao’y malupit na huhusgahan.

• 41. Kaisa-isahan naman ang *pobreng biyuda* sa napakaraming sumasamba na nakaganti ng utang na loob sa Diyos ayon sa nararapat dito. Siya ang buhay na halimbawa ng di mabilang na mga dukha na sa katunaya’y walang-wala pero kahit paano’y nakapagbibigay pa rin mula sa kaunting meron sila. Naisa-sakripisyo ng taong mapagpakumbaba ang bahagi ng kanyang bayarang oras ng trabaho para mag-aral o makisangkot sa sama-samang mga gawain sa pagtulong sa kanyang mga kasamahan. Higit na mahalaga ang maliit na sahod na nawawala sa kanya kaysa malaking kitang ayaw mawala ng mayayaman. Ang dukha ang unang tinatawag ng Diyos bago ang sinuman sapagkat tanging ang dukha lamang ang nakapagbibigay ng lahat, *ng mismong buhay niya*.

ANG KATAPUSAN NG DAIGDIG

• **13.1** May kalabuan ang pagpapahayag ng mga propeta ng Biblia tungkol sa katapusan ng mundo na magbibigay-lugar sa panlahatang kaharian ng Diyos. Nakita nila na magsasanib ng lakas ang lahat ng bansa sa lupa para wasakin ang Banal na Lunsod ng Jerusalem. Ngunit sa mismong pagkakataon ng kawalang-pag-asa, makikialam ang Diyos sa matagumpay na paraan para itatag ang kanyang Kaharian (Is 66:18; Ez 38; Jl 4; Zac 14).

Kaya sa pagsasalita ni Jesus tungkol sa pagkawasak ng Templo, ang katapusan ng mundo ang naisip ng mga apostol. Maliwanag naman ang sagot ni Jesus: malapit na ang trahedyang magtatapos sa pagkawasak ng Jerusalem pero hindi iyon ang katapusan ng mundo.

Nasa diskursong ito ang mga babala tungkol sa pagkawasak ng bansa ng mga Judio na mangyayari makalipas ang tatlumpong taon. Ngunit nililinaw para sa atin ng sinabi niya ang kahulugan ng mga alitang kasalukuyang nagaganap sa buong daigdig.

Sa pagkabalita ninyo sa digmaan. Hindi ito nangangahulugang ipinaubaya ng Diyos ang daigdig sa mga puwersa ng kasamaan. Tulad ito ng *pangananak* (8) at hindi pagkabigo. Lumalago ang sangkatauhan at lalong nagiging kumplikado ang mga problemang kinakaharap ng mga bansa sa kanilang buhay at pag-unlad. Ang krisis na dinanas ng bansang Judio sa panahon ni Jesus ay tulad ng pinagdaanan ng iba pang mga sibilisasyon: may namamatay at mayroon namang isinisilang.

Sa pagkalito ng mga tao, madali silang naloloko ng mga propaganda at mga ideolohiya. Binubulag sila ng

ito? Walang batong matitirang nakapatong sa isa pang bato. Babagsak ang lahat.”

³Nang nakaupo na si Jesus sa Bundok ng mga Olibo, sa tapat ng Templo, at silasila na lang, nagtanong sa kanya sina Pedro, Jaime, Juan at Andres: ⁴“Sabihin mo sa amin kung kailan ito mangyayari. Ano ang magiging palatandaan ng kaganapan ng lahat ng ito?”

⁵Kaya sinimulang sabihin ni Jesus: “Mag-ingat kayo at baka may makapagligaw sa inyo. ⁶Maraming aangkin sa pangalan ko sa pagsasabing ‘Ako ang Mesiyas,’ at maraming tao ang kanilang malilinlang.

⁷Sa pagkabalita ninyo ng digmaan at mga banta ng digmaan, huwag mabagabag. Mangyayari muna ang mga ito pero hindi pa ito ang katapusan. ⁸Magdidigmaan ang mga bansa at maglalaban-laban ang mga kaharian. Magkakaroon din ng lindol sa maraming lugar, magkakaroon ng taggutom; ngunit simula lamang ito ng kagipitan.

⁹Mag-ingat kayo sapagkat ibibigay nga nila kayo sa mga sanggunian at hahampasin kayo sa mga sinagoga. Haharap din kayo sa mga gobernador at mga hari para magpahayag sa kanila alang-alang sa akin. ¹⁰Dapat nga munang ipahayag ang ebanghelyo sa buong mundo.

¹¹Kapag hinuli kayo at iniharap sa kanila, huwag kayong maligalig sa inyong sasabihin. Ibibigay nga sa inyo sa sanda-

ling iyon ang inyong sasabihin. Sapagkat hindi kayo ang magsasalita kundi ang Espiritu Santo.

¹²Ipapapatay ng kapatid ang sarili niyang kapatid, ng ama ang kanyang anak; at isasakdal ng mga anak ang kanilang mga magulang at ipapapatay. ¹³At kamumuhian kayo ng lahat dahil sa aking pangalan. Ngunit maliligtas naman ang makatatagal hanggang katapusan.

¹⁴Kapag nakita ninyo *ang diyus-diyusan ng manlulupig* na naroon sa kung saan hindi ito dapat (maunawaan sana ng bumabasa!), magsitakas na sa mga bundok ang mga nasa Judea. ¹⁵Kung nasa bubungan ka, huwag ka nang bumaba at pumasok sa bahay para magdala ng anuman. ¹⁶Kung nasa bukid ka, huwag ka nang bumalik pa para kunin ang iyong balabal. ¹⁷Sawimpalad ang mga nagdadalantao at mga inang nagpapasuso! ¹⁸Manalangin na hindi taglamig sa inyong pagtakas.

¹⁹Sapagkat magiging araw ng pagsubok ang mga araw na iyon; *wala pang nangyaring ganoon mula sa simula ng paglikha* ng Diyos at di na mangyayari pa. ²⁰At kung hindi iikli ang panahong iyon, walang maliligtas. Ngunit paiikliin ito ng Diyos alang-alang sa kanyang mga pinili.

²¹Kaya huwag kayong maniwala kung may magsabi sa inyo: ‘Narito na ang Mesiyas! Naroon siya!’ ²²Sapagkat maraming huwad na mesiyas at mga propeta

---

takot at pinag-uusig nila ang mga hindi nakikibahagi sa pagiging panatiko nila. Kaya namumuhi sila sa mga tunay na sumasampalataya. Hinihingi naman ni Jesus sa kanyang mga tagasunod na *magpahayag tungkol sa kanya* (9) bilang kaisa-isang Tagapagligtas at ipahayag ang mga hinihingi ng Ebanghelyo sa bawat tao at sa lipunan.

Tatlumpung taon matapos mamatay si Jesus, nag-alsa ang mga Judio laban sa *manlulupig* (14) na Romano. Nagreorganisa naman ang mga hukbong Romano pagkatapos ng mga una nilang pagkatalo at palapit sa banal na siyudad ang kanilang mga banderang nagagayakan ng larawan ng kanilang mga *diyus-diyusan*.

At hindi na nawalan ng mga *huwad na mesiyas* (22) o ng mga nagsasabing sa kanila nakaatang ang pagliligtas sa bansang Judio na bayan ng Diyos at marami nga silang naakit na mga tagasunod.

Nagkulong sa siyudad ng Jerusalem ang mas panatikong mga Judio sa pag-asang kikilos ang Diyos. Ngunit labis ang pagkakawatak-watak nila kayat sila mismo ang nag-away-away. Dinakip naman ng mga Romano ang mga tumakas mula sa lunsod dahil sa gutom at ipinako sila sa mga krus sa harap ng mga pader. Sa bandang huli, nang pumasok ang mga Romano habang sinusunog ang Templo at mga palasyo, dinala naman sa Roma bilang alipin ang lahat na hindi napatay – mga lalaki, mga babae at mga bata.

ang lilitaw at gagawa ng mga tanda at mga kababalaghan, at darayain nila kahit na ang mga pinili ng Diyos kung maaari. ²³Kaya mag-ingat kayo, ipinagpapauna ko na ito sa inyo.

Ang pagdating ng Anak ng Tao

(Mt 24:29; Lc 21:25)

• ²⁴Ngunit sa panahong iyon, pagkatapos ng kagipitang ito, *magdidilim ang araw, hindi na magbibigay ng liwanag ang buwan*, ²⁵*malalaglag ang mga bituin* mula sa langit at magigimbal ang buong sanlibutan. ²⁶At makikita nilang *dumaring sa mga ulap ang Anak ng Tao* na may Kapangyarihan at ganap na Kaluwalhatian. ²⁷Ipadadala niya ang mga anghel *para tipunin ang mga pinili mula sa apat na sulok ng daigdig*, mula sa silong ng langit.

• ²⁸Matuto sa aral ng puno ng igos: kapag malambot na ang mga sanga nito at lumilitaw na ang mga dahon, alam

ninyo na malapit na ang tag-init. ²⁹Gayundin naman, kapag napansin ninyo ang lahat ng ito, alamin ninyong malapit na, nasa may pintuan na. ³⁰Talagang sinasabi ko sa inyo na hindi lilipas ang lahing ito at magaganap ang lahat ng ito. ³¹Lilipas ang langit at lupa ngunit hindi lilipas ang aking mga salita.

• ³²Ngunit walang nakaaalam sa oras at araw na Lyon kahit na ang mga anghel sa langit o ang Anak; ang Ama lamang ang nakaaalam.

(Mt 24:42; 25:13; Lc 12:32; 21:34)

• ³³Mag-ingat kayo at magpuyat: hindi nga ninyo alam kung kailan ang oras. ³⁴Ipagpalagay natin na nangingibang-bayan ang isang tao. Iniiwan niya ang kanyang bahay at ipinagkakatiwala ang lahat sa kanyang mga utusan. May kanya-kanya silang tungkulin at inutusan niyang magbantay ang bantay-pinto. ³⁵Kaya magbantay kayo sapagkat hindi

• 24. Sa panahong iyon... Pagkatapos maipahayag ang wakas ng daigdig ng mga Judio, sinasabi naman ngayon ni Jesus ang ilang salita tungkol sa mas mahalaga pang pangyayari: ang wakas ng daigdig, o mas mabuting sabih'y ang pagbabago rito.

Magdidilim ang araw, hindi na magbibigay ng liwanag ang buwan (b. 24). Mga larawang kinuha sa Isaias 13:10 at 34:4 ang mga ito na nagpapahayag ng pagkalito, pagkagulat at pagkalansag ng mga tao at ng sanlibutan sa harap ng kadakilaan ng Kataas-taasang Hukom.

Ipadadala niya ang mga anghel. Isa pa rin itong pangkaraniwang larawan sa mga libro ng mga Judio na nagsasaad ng Paghuhukom ng Diyos. Gayundin naman, ang *trumpetang* tinutukoy sa Mateo 24:31 at 1 Tesalonika 4:16. Huwag nating unawain nang literal ang mga ito.

• 28. *Matuto sa aral*. Binabalikan ni Jesus ang tungkol sa pagkawasak ng Jerusalem.

• 32. Sa talatang ito, bumabalik tayo sa wakas ng mundo. Ang *Araw* na nabanggit ang *Araw* ng Paghuhukom na tinatawag na "Araw ni Yawe" sa Mga Propeta (Amos 5:18; Sof 1:15).

Walang nakaaalam sa araw at oras. Malinaw na sinasabi ito ni Jesus. Gayon pa ma'y lagi pa ring may mga taong naniniwalang alam nila ang di alam ng mga anghel. At maraming beses na inihuhula sa bawat dantaon ang wakas ng daigdig (2 Tes 2).

Kahit na ang Anak, ang Ama lamang. Nalilito rito ang ilan. Hindi ba ito nangangahulugang hindi Diyos na tulad ng Ama si Jesus? Ngunit dapat nilang alalahanin na sa pagsasalita ni Jesus tungkol sa Ama at sa Anak, nagsasalita siya sa kanyang sarili, sa kanyang pagkatao at makataong kamalayan sa harap ng Diyos Ama. Hindi masasaklaw ng pag-iisip ni Jesus bilang tao ang walang hangang karunungan ng Diyos (tingnan ang paliwanag sa Lc 3:21 at Mc 6:1).

Maibibigay ng Espiritu kay Jesus ang ilang propetikong kaalaman pero hindi niya masasabi halimbawa na "sa Hulyo 12 sa taong 2977 magaganap ang wakas ng mundo" sapagkat hindi tiyak ang petsa. Sa atin nakasalalay kung paano natin palalaguin at pagbubungahin ang kaharian ng Diyos sa pamamagitan ng ating mga pagsisikap at mga panalangin (2 P 3:14).

Ipinapakita ng makabagong siyensya na hindi pareho ang takbo ng oras sa dalawang tao kung kumikilos ang isa at ang isa nama'y hindi. Lalo nang hindi pareho ang takbo ng panahon para sa Diyos at para sa atin. Alam ng Diyos ang panahon sa kawalang-hanggan pero hindi ito nangangahulugan na may katapat itong tiyak na petsa sa ating kalendaryo.

• 33. Para itong buod ng talinhaga ng mga talento (Mt 25:14-30) at ng sampung dalaga (Mt 25:1-13). Babala ito sa atin na dapat tayong maghintay para sa Panginoong nagtatrabaho ngayon. Isinasagisag ng *bantay-pinto* ang mga may responsabilidad sa Iglesya,

ninyo alam ang oras ng pagdating ng may-ari, kung hapon o hating-gabi o mading-araw. ³⁶At baka bigla siyang dumating, at madatnan kayong natutulog.

³⁷Kaya sinasabi ko rin sa lahat ang sinasabi kong ito sa inyo: Magbantay.”

na hindi naman may-ari sa Iglesya kundi may hawak lamang sa mga susi ng Iglesya.

PAANO DUMARATING SI KRISTO; KOMITMENT NG KRISTIYANO

Sa maraming bahagi ng Ebanghelyo, inaanyayahan tayo ni Jesus na magpuyat sa paghihintay sa kanyang pagdating. Paano ba siya darating? Paano siya darating sa atin kung kapalaran naman nating mamatay bago sumapit ang araw ng maluwalhati niyang pagdating?

Totoong makakaharap natin ang Panginoon pagkamatay natin. Subalit dumarating din si Jesus sa atin sa maraming paraan habang hinihintay natin siya, sa paggawa natin sa ating *tungkulin* sa pang-araw-araw na buhay natin.

Ang ating *tungkulin* (34). Isang aspekto ng ating komitment kay Kristo ang komitment natin sa pamayanang Kristiyano, sa ating Iglesya. Ito ang partisipasyon natin sa mga sama-samang panalangin, sa eukaristiya, sa katekesis at sa iba pang katulad na mga bagay. At sa pakikibahagi natin sa mga gawaing ito, hindi lamang iisa kundi marami ang mga “pagdating” ni Kristo. Nakikita natin ang kanyang pagdating sa nagiging bukas sa pananampalataya sa ating mga kapatid; dumarating siya at binibigyan tayo ng lakas at karunungan; dumarating siya sa atin sa panalangin sa pagbibigay sa atin ng katiyakan ng kalooban na sumasaatin siya...

Ngunit dumarating din si Kristo sa ating pang-araw-araw na pamumuhay. Kinikilala ng mga propeta ang pagdating ng Panginoon sa mga pangyayaring naghahatid ng pagbabago. May mga pagkakataong dumarating siya sa kanyang pagkabuhay, sa masasayang pangyayari na naghahatid ng buhay at ligaya, at higit pang katarungan at pag-asa sa mga dukha. Sa ibang pagkakataon nama'y dumarating siya sa kanyang pagpapakasakit at pagkamatay.

Dahil dumarating nga si Jesus sa ating pang-araw-araw na kasaysayan kaya may pananagutan tayo sa kanya na pagsilbihan ang ating daigdig sa kasalukuyan. Bilang mga layko, mas malaking bahagi ng ating komitment kay Kristo ang naipahahayag hindi sa mga gawang pansimbahan kundi sa mga tungkulin natin sa daigdig – sa ating mga trabaho, mga pamilya, mga gawang panlipunan at pampulitika. At dito, kung saan nabubuhay at nagtatrabaho ang bawat isa, dito siya dapat maging gising at *magbantay*.

Magbantay para huwag masiraan ng loob, para mapaglabanan ang tiwaling kapaligiran at mga panghihiyakat ng masamang espiritu. *Magbantay* rin sa patuloy na paghihintay kay Kristo. Sapagkat marami

Pakana laban kay Jesus

(Mt 26:2; Lc 22:1; Jn 11:47)

14 • ¹Dalawang araw bago mag-Paskuwa at mag-Piyesta ng Tinapay na Walang Lebadura, nagsikap ang mga punong-pari at mga guro ng Batas

ang nagsimula nang may kagandahang-loob, sa paggawa para sa kapakanan ng kapwa ngunit hindi naman laging nakatuon sa Panginoon ang kanilang mga mata kaya nawala sa kanilang paningin ang mithiin at naging mga tagapamahala at mga aktibista lamang.

May komitment sila sa mga gawain at mga kilusan pero hindi sa Panginoon mismo. Kaya naman puno ng mga kontradiksyon ang kanilang buhay. May panahong gumagawa sila ng mga kababalaghan at bigla naman silang nabibigo. Gumagawa sila ng kapaki-pakinabang na mga bagay pero hindi nila namalayan kung kailan nila dapat tigilan ang mga ito at ibang landas ang tahakin. Sarili nilang gawa ang kanilang ginagawa pero hindi nila pinapaghahari ang Panginoon sa kanilang isipan, puso't kalooban, sa buong buhay nila.

Hindi ito nangyayari sa mga *nagbantay*: sa pamamagitan nila dumarating si Kristo sa mga tao.

PASKO NG PAGKABUHAY, PASKUWA

• **14.1** Ipagdiriwang ng mga Judio ang ika-1480 anibersaryo ng kanilang pag-alis sa Ehipto. Ang *Paskuwa* o ang Paglampas ng Panginoon ang piyesta ng pambansang kasarinlan at siyang pinakaimportanteng piyesta sa kalendaryong panrelihiyon.

Ngunit 40 taon nang wala silang kasarinlan. Kaya muling ginigising ng Paskuwa ang kanilang pananabik sa kalayaan at nagiging sanhi ng mga kaguluhan. Mula sa lahat ng dako ng Palestina, naglalakbay ang mga Judio pa-Jerusalem dahil sa Templo ihahandog ang kordero na kakainin sa salu-salong pampaskuwa sa Jerusalem.

Kakain ang bawat pamilya ng litsong kordero na may letsugas at tinapay na walang lebadura sa pagsasalitan ng pag-awit ng mga salmo at ng pagbabasbas ng iba-ibang kopa ayon sa matanda at detalyadong seremonya. Aalalahanin ng ama ng pamilya ang paglabas mula sa Ehipto, at sa paggunita sa nakaraan, hihilingin ng bawat isa sa Panginoon na palayain ang kanyang bayang hinamak.

Ngunit mas marami sa mga pangkaraniwang tao at sa mga may katungkulan ang walang kakayahang magbago ng pananaw sa darating. Wala sa paglagot muna sa kanilang mga kadena sa pulitika ang kaligtasan ng Israel na bayan ng Diyos kundi sa pagdiskubre sa lihim ng kapatiran ng lahat na hindi limitado sa lahi at partido.

Ang Ebanghelyo ang “pampabago” na puwedeng magpalaya sa sangkatauhan, sa paglupig ng mabuti sa masama. Nakay Jesus ang kaligtasan pero hindi nila ito nakita. At hindi rin sila nagtiwala sa kanya dahil parang masyadong angat sa lupa ang kanyang aral. Isa si Judas

na gumawa ng pakana para mahuli at mapatay si Jesus. ²Ngunit sinabi nila: “Hindi ngayon sa piyestang ito, at baka magkagulo ang mga tao.”

Pinahiran ng pabango si Jesus

(Mt 26:6; Jn 12:1)

• ³Nang nasa Betania si Jesus at nasa hapag sa bahay ni Simong ketongin, isang babae ang lumapit sa kanya, daladala ang isang sisidlang may purong pabangong-mira. Binasag niya ang sisidlan at ibinuhos ito sa ulo ni Jesus. ⁴Kaya may ilang nagalit at kanilang sinabi: “Bakit sinasayang ang pabangong ito! ⁵Maipagbibili sana ang mirang ito nang higit pa sa tatlundaang denaryo at maibibigay sa mga dukha.” At nagbulung-bulungan sila laban sa babae.

⁶Sinabi naman ni Jesus: “Bakit ninyo siya ginugulo? Huwag ninyo siyang pakialaman. Mabuting gawain ang ginawa niya sa akin. ⁷Ang mga dukha’y laging nasa inyo at matutulungan ninyo sila kailanman ninyo naisin pero ako’y hindi laging nasa inyo. ⁸Ginawa niya ang para sa

kanya: inihanda na niya ngayon pa man ang aking katawan para sa paglilibing. ⁹Talagang sinasabi ko sa inyo: saan man ipahayag ang Ebanghelyo – sa buong daigdig – mababanggit din ang ginawa niya sa akin bilang pag-alaala sa kanya.”

¹⁰At pumunta sa mga punong-pari si Judas Iskariote na isa sa Labindalawa para ibigay si Jesus sa kanila. ¹¹Natuwa sila sa pagkarinig sa kanya at nangakong bibigyan siya ng pera. Kaya naghanap siya ng pagkakataong maipagkanulo siya.

Huling hapunan ni Jesus

(Mt 26:17; Lc 22:7; 1 Cor 11:23; Jn 13)

• ¹²Sa unang araw ng Piyesta ng Tinapay na Walang Lebadura, nang kinatatay ang mga tupang pampaskuwa, sinabi kay Jesus ng kanyang mga alagad: “Saan mo kami gustong pumunta para maghanda ng Hapunang Pampaskuwa para sa iyo?”

¹³Kaya ipinadala niya ang dalawa sa kanyang mga alagad sa pagsasabing: “Pagpunta ninyo sa lunsod, sasalubungin kayo ng isang lalaking may pasang

sa mga nagsisisi sa pagkakasunod sa isang lider na walang silbi.

Napakakaunti lamang ang nagawa ni Jesus sa loob ng dalawang taon pagkatapos siyang mabinyagan ni Juan. Ngunit sapat na ito para matakot sa kanya ang mga nasa kapangyarihan. Hindi matatagalan ng anumang lipunan ang presensya ng isang taong malaya at walang kasalanan. Kung hindi namatay na bata si Jesus, babagsak ang lipunan ng kanyang panahon.

• 3. Tingnan ang Juan 12:1 at ang paliwanag sa Lucas 7:36.

Mga ilang araw bago magpaskuwa, habang *naghahapunan* si Jesus sa Betania (Jn 12:1), ipinakita ni Maria sa harap ng mga tao ang magiliw at maalab na pag-ibig niya kay Jesus. Mahal din si Jesus ng ilang naroon pero hindi nila alam kung paano ito ipahayag. Subalit may ilan namang naudyukan ng sinabi ni Judas at naeskandalo sa higit na malasakit ni Maria kay Jesus kaysa mga dukha.

Mabuting gawain ang ginawa niya sa akin. Ibinibilang ng mga Judio sa “mabubuting gawa” ang paglilibing sa mga patay. Isang tanda ang nakikita ni Jesus sa ginawa ni Maria, isang pagpapahayag ng nalalapit niyang kamatayan. Bilang na ang oras ni Jesus at walang dapat masayang sa mga ito habang nasa piling natin siya. Mas importante ang pagtutuon

ng pansin at pagsabay sa kanya sa mga huling sandaling ito kaysa magkawanggawa sa mga dukha (medyo katulad nito ang nasa Marcos 2:19-20 tungkol sa mga bilanggo ng sarili nilang mga pag-aayuno at mga panalangin).

Ang mga dukha’y laging nasa inyo. Maling interpretasyon kung isasalin ito na “Laging may mga dukha” at pagkatapos ay sasabihing para kay Jesus ay sinasayang lamang natin ang panahon sa paghahangad ng isang lipunang mas makatarungan. Sinasabi lamang niya na hindi sa lahat ng panaho’y pagtulong sa mga pobre ang pinakakailangan sa lahat.

At... si Judas Iskariote. Binibigyang-diin ng Ebanghelyo ang pagkakaiba sa mga kilos ni Maria at ni Judas. Ang wagas na pag-ibig ni Maria ay nagtutulak sa kanya na kumilos, na para sa mga apostol ay isang katangahan. Pinupulaan naman ni Judas ang mabuting gawa ni Maria sa pagtatanggol sa pagtitipid at pagiging mabisa.

ANG BAGONG TIPAN

• 12. Sa Hapunang Pampaskuwa, gusto ni Jesus na linawin ang kahulugan ng nalalapit niyang Pagpapakasakit at Pagkamatay. Malaya niyang hinaharap ang kamatayang magliligtas sa daigdig. Ano kaya ang magiging pagliligtas “niya”? Ihahatid nito ang

isang bangang tubig. Sumunod kayo sa kanya ¹⁴at sabihin ninyo sa may-ari ng bahay na pupuntahan niya, 'Ito ang sabi ng Guro: Nasaan ang kuwarto para sa akin para pagsaluhan namin ng aking mga alagad ang Hapunang Pampaskuwa?' ¹⁵Ituturo niya sa inyo ang isang malawak na silid sa itaas na ayos na at may mga kagamitan. Doon kayo maghanda para sa atin."

¹⁶Umalis nga ang mga alagad at pumunta sa lunsod at nakita ang sinabi ni Jesus sa kanila, at inihanda nila ang Paskuwa.

¹⁷Pagkalubog ng araw, dumating si Jesus kasama ang Labindalawa. ¹⁸Habang nasa hapag sila at kumakain, sinabi ni Jesus: "Talagang sinasabi ko sa inyo: ipagkakanulo ako ng isa sa inyo na kasalo ko." ¹⁹Nalungkot sila at isa-isang nagtalong sa kanya: "Ako ba?" ²⁰Sumagot

siya: "Isa sa Labindalawang kasabay kong magsasawsaw ng tinapay sa plato. ²¹Patuloy sa kanyang daan ang Anak ng Tao ayon sa isinulat tungkol sa kanya ngunit kawawa ang magkakanulo sa Anak ng Tao; mabuti pa para sa taong ito kung hindi na siya ipinanganak."

²²Habang sila'y kumakain, kinuha niya ang tinapay, at matapos magpuri sa Diyos, pinaghati-hati niya iyon at ibinigay sa mga alagad habang sinasabi: "Kunin ninyo; ito ang aking katawan." ²³Pagkatapos ay kinuha niya ang kalis, nagpasalamat siya at ibinigay sa kanila, at uminom ang lahat. ²⁴At sinabi niya sa kanila: "Ito ang aking dugo, ang dugo ng Tipan, na ibinubuhos para sa marami. ²⁵Sinasabi ko rin sa inyo: hindi na ako iinom pa ng galing sa ubas hanggang sa araw na inumin ko ang bagong alak sa kaharian ng Diyos."

kasaysayan ng tao sa kagapanapan nito: kailangang lumago at mamunga ang mga tao at mga bayan, magharap-harap at pagkatapos ay mabuklod sa iisang katawan. Sangkaterbang krisis at kamatayan ang pagdaraan ng daigdig para makarating sa Pagkabuhay.

Sa sangkatauhan gagabay ang mensaheng inilahad ni Jesus. Ngunit kailangan din na may isang bayan ng Diyos na magiging lebadura sa masa, isang maliit na grupo ng mga tao na magtatalaga ng sarili sa gawa ng Diyos at sila namang pagtatalagahan din ng Diyos.

Labindalawang dantaon bago dumating si Jesus, nakipagtipan na ang Diyos sa bayan ng Israel sa Bundok Sinai: sila at ang kanilang mga anak ang magiging bayan ng Diyos mula sa lahat ng iba pang mga bayan. Ngunit sa paglipas ng panahon at sa karanasan ng mga kataksilan ng bayan ng Diyos, naunawaan ng mga propeta na isa pang hakbang ang kailangan: isa pang Tipan ang kailangan, na *kapatawaran ng mga kasalanan* ang magiging unang bunga (Jer 31:31 at Ez 36:22). Hindi na magiging iisang lahi lamang ang bayan ng Diyos kundi isang pamilya ng mga mananampalatayang pinatawad sa kanilang mga kasalanan: ito ang Iglesya.

Sa gabi bago siya mamatay, inaalaala ni Jesus ang unang Tipan sa Sinai nang *ibuhos ang dugo* ng mga hayop na inihandog (Ex 24:8). Hindi magtatagal at *ibubuhos* naman niya *ang kanyang dugo* para sa *marami* (Is 53:11). Sa natatanging paraan, ang Iglesya ang tinutukoy ng *maraming* ito. Kaya nililinis ni Jesus sa pamamagitan ng kanyang kamatayan ang mga magiging bayan niya sa daigdig.

Sa tuwing ipagdiriwang natin ang eukaristiya o misa, muli nating pinagtitibay ang Tipang ito. Nasa piling natin si Jesus sa pag-aalaala natin sa kanyang sakripisyo. Nagiging espirituwal na pagkain natin siya at itinatalaga niya tayo sa kanyang Ama upang lalo pa tayong makibahagi sa kanyang gawang pagliligtas.

Ang huling hapunan ni Jesus ang unang liturhiyang Kristiyano. Sa halip na mga solemneng seremonya sa Templo, ang pinakamahalagang sandali sa buhay ng Iglesya ay magiging salu-salu ng magkakapatid kung saan inihahandog ni Jesus ang kanyang sarili bilang tinapay ng buhay.

Hindi na ako iinom pa ng galing sa ubas hanggang sa inumin ko ang bagong alak. Hindi lamang paggunita sa kamatayan ni Jesus ang eukaristiya kundi ipinahahayag din nito ang araw na ipagdiriwang ni Kristo ang Bangkete ng Kaharian kasalo ang buong sangkatauhang nagkakabuklod sa kanya.

Para maunawaan ang kahulugan ng Hapunan ng Panginoon, kailangang basahin ang mga salita ng pamamaalam ni Jesus sa kanyang mga apostol, na inilagay ni Juan sa gabing ito ng Huwebes Santo (Jn 14-17). Dumating si Jesus hindi lamang para mangaral kundi para ikalat ang kanyang Espiritu sa mga sumampalataya. Mula noo'y sasakanila siya sa natatanging paraan at pinasisigla niya sila tuwing magtipon sila para ipagdiwang ang Huling Hapunan. Ipinaliliwanag ito ni Juan sa Juan 6 at ni Pablo sa 1 Corinto 11:17.

Tingnan din ang paliwanag sa Mateo 26:26.

Sinabi ni Jesus ang pagtatatwa ni Pedro*(Mt 26:30; Lc 22:23; Jn 13:37)*

²⁶ At pagkaawit ng mga salmo pumunta sila sa Bundok ng mga Olibo. ²⁷ At sinabi ni Jesus sa kanila: “Matitisod kayong lahat. Sinasabi nga ng Kasulatan: *‘Hahampasin ko ang pastol at mangangalat naman ang mga tupa.’* ²⁸ Ngunit pagkabuhay kong muli, mauuna ako sa inyo sa Galilea.”

²⁹ Sinabi ni Pedro: “Kahit na matisod man ang lahat dahil sa iyo, ako’y hindi.”

³⁰ Sumagot si Jesus: “Talagang sinasabi ko sa iyo, sa gabi ring ito bago makalawang tumilaok ang tandang, tatlong beses mo akong itatatwa.” ³¹ Ngunit lalo pang sinabi ni Pedro: “Kahit mamatay pa akong kasama mo, hindang-hindi kita itatatwa.” Gayundin ang sinabi ng iba.

Getsemane*(Lc 22:40; Jn 18:1)*

• ³² At nagpunta sila sa isang lugar na tinatawag na Getsemane at sinabi niya sa mga alagad: “Maupo kayo rito habang nagdarasal ako.”

³³ Isinama niya sina Pedro, Jaime at Juan, at nagsimula siyang labis na kilabutan at mamighati. ³⁴ At sinabi niya sa kanila: “Labis na kalungkutan na parang

kamatayan ang aking nadarama. Manatili kayo rito at magpuyat.”

³⁵ At pumunta siya sa malayu-layo pa at napatirapa at dinasal na kung maaari’y lumayo sa kanya ang oras na ito. At sinabi: ³⁶ “Abba (na ibig sabihi’y Tatay), lahat ay posible para sa iyo. Alisin mo sa akin ang kalis na ito. Ngunit hindi ayon sa aking kalooban kundi sa iyo.”

³⁷ At pagbalik niya nakita niya silang natutulog at sinabi niya kay Pedro: “Simon, natutulog ka ba? Hindi ka ba makapagpuyat nang kahit isang oras lamang?”

³⁸ Magpuyat at manalangin upang hindi kayo madaig ng tukso. Talagang masigasig ang espiritu ngunit mahina ang laman.”

³⁹ Umalis siya uli para manalangin at gayon din ang kanyang sinabi. ⁴⁰ At pagbalik niya, muli niya silang nakitang natutulog; mabigat nga ang kanilang mga mata at hindi nila alam kung ano ang sasabihin sa kanya.

⁴¹ Sa pangatlong balik niya, sinabi niya sa kanila: “Sige, matulog kayo at magpahinga! Tama na. Dumating na ang oras at ibinibigay na ang Anak ng Tao sa mga taong makasalanan. ⁴² Gumising na kayo at tumindig. Narito na ang nagkakanulo sa akin.”

ANG KATAHIMIKAN NG DIYOS

• 32. Nag-iisa si Jesus sa pagharap niya sa kamatayan at paglupig dito. Pasan niya ang hantungan ng lahat ng tao. Nakikita niya ang lahat ng kasamaan ng tao na magpapahirap sa kanya o hahayaan siyang pahirapan. At nakikita niya ang Kapangyarihan ng Kadiliman sa likod ng lahat ng ito.

Sa sandaling ito, si Jesus ang *tao ng kalungkutan*, alam niya ang lahat ng hirap at dalamhati, naging kaisa mismo ng kasalanan. Nabibigatan siya sa lahat ng kasamaan ng mga tao, na kailangang bayaran niya ng kanyang kamatayan. Harap-harapan sa panalangin sa kanyang pinakamamahal at makatarungang Ama, nararanasan ni Jesus ang lungkot ng kamatayan.

Isang pangungusap ang inuulit-ulit ni Jesus na nagpapahayag ng ganap na panalangin: *Tatay, hindi ang akin kundi ang iyong kagustuhan*. May mga pagkakataon at mga lugar na nasa matinding paghihirap ang Iglesyang pinag-uusig at walang ibang magagawa

liban sa naising matupad ang kagustuhan ng Ama. Sa mga pagkakataong iyon pinakamabisa ang kanyang panalangin (Heb 2:10).

Mahiwagang *paghihirap* ng Anak ng Diyos (paki-kibaka ang ibig sabihin ng “agoniya”). Siya ang nagbigay ng lakas ng loob sa di mabilang na martir upang walang-takot na harapin ang mga pagpapahirap ngunit ngayo’y hinahayaan niyang maranasan ng kanyang sarili ang ganap na kahinaan ng tao. Para sa atin ito. Kahit na nakadarama tayo ng takot o kahinaan, hindi tayo dapat magduda: siya ang magpapatatag sa atin (Mt 10:28).

Tumingin tayo kay Jesus na ating Tagapagligtas. Wala siyang anumang kasalananang dapat pagbayaran ni kailangang linisin. Ngunit kailangang dumanas siya ng mga kahihyan at pagdurusa, at kahit na ng katahimikan ng Diyos para maabot ang paglago at pamumungang kulang pa sa kanya upang maging “Taong” ulo ng sangkatauhan.

Dinakip si Jesus*(Mt 26:47; Lc 22:47; Jn 18:2)*

• ⁴³ Nagsasalita pa si Jesus nang dumating si Judas na isa sa Labindalawa, at marami siyang kasama na ipinadala ng mga punong-pari at mga guro ng Batas at Matatanda ng bayan. May dala silang mga tabak at pamalo ⁴⁴ at nagtakda sa kanila ang taksil ng isang senyas: “Ang siya kong hahalikan, siya ang tao, hulihin ninyo siya at dalhin at bantayang mabuti.”

⁴⁵ Kaya lumapit siya kay Jesus at sinabi: “Guro!” At hinalikan niya ito. ⁴⁶ At sinunggaban nila siya at dinakip. ⁴⁷ Hinugot naman ng isa sa mga naroon ang isang tabak at tinaga ang isang katulong ng Punong-pari, at naputol ang tainga nito.

⁴⁸ Nagsalita naman si Jesus: “Isa ba akong tulisan at pumarito kayong may mga tabak at pamalo para hulihin ako? ⁴⁹ Nasa Templo ako araw-araw sa piling ninyo at nagtuturo, at hindi ninyo ako hinuli. Ngunit kailangang matupad ang mga Kasulatan.”

⁵⁰ At iniwan siya ng lahat at sila’y nagsitakas.

⁵¹ Sinundan siya ng isang binata na

nakabalabal lamang ng telang lino at sinunggaban nila siya. ⁵² Kaya nalaglag ang tela, at hubo’t hubad siyang tumakas.

• ⁵³ Dinala si Jesus sa bahay ni Caifas na Punong-pari, at doon nagtipon ang mga punong-pari, mga Matatanda ng bayan at mga guro ng Batas. ⁵⁴ Sinundan siya ni Pedro sa malayo hanggang pumasok siya roon sa patyo ng Punong-pari, nakiupo sa mga utusan at nagpinit sa apoy.

⁵⁵ Naghahanap ang mga punong-pari at ang Sanggunian ng patotoo laban kay Jesus para maipapatay siya pero wala silang nakita. ⁵⁶ Marami ngang bulaang saksi ang nagprisinta laban sa kanya pero hindi magkaisa ang kanilang mga patotoo. ⁵⁷ May dalawang bulaang saksing tumayo at nagpahayag: ⁵⁸ “Sinabi nito: Magigiba ko ang Templong ito na gawa ng tao at itatayo sa loob ng tatlong araw ang ibang di gawa ng tao.” ⁵⁹ Gayunman, hindi nagkaisa ang kanilang patotoo.

• ⁶⁰ At pagtayo ng Punong-pari sa gitna, tinanong niya si Jesus: “Wala ka bang maisasagot sa lahat ng ito? Ano ang pato-

SI JUDAS

• ⁴³ Isa sa Labindalawa si Judas. Paano kaya napili ni Jesus pagkatapos ng magdamag na panalangin, ang lalaking ito na magkakanulo sa kanya? Nang sumunod si Judas kay Jesus, isang tagapagpalaya sa karaniwang kahulugan nito ang kanyang pinapangarap gaya ng iba pang mga apostol. At samantalang mas nakikilala ng iba si Jesus, unti-unti rin naman nilang binabago ang kanilang mga hangarin, pero hindi si Judas. Ipinagkanulo ni Judas si Jesus para makapaghiganti sa Gurong bumigo sa kanya. Kahit na kabilang si Judas sa mga pinakamalapit kay Jesus, hindi niya nasuklian ang pagmamahal ng kanyang Guro sa kanya: ginantihan niya ng pagkamuhí ang pag-ibig, at sa huli’y nahulog siya sa bangin ng kasamaan.

Maaaring may pananagutan din ang mga apostol sa nangyari kay Judas. Si Judas, katulad ni Levi-Mateo, ay sumapi sa isang grupo ng mga mangingisdang taga-Galilea na siyang nakararami sa Labindalawa. Pinagsikapan kaya nilang mabuti na maisama siya sa kanilang grupo?

ANG PAGLILITIS KAY JESUS

• ⁵³ Humarap si Jesus sa dalawang hukuman. Una, sa Sanhedrin o Kataas-taasang Sanggunian ng mga Judio kung saan nila siya pinaratangan ng paglapastangan sa Diyos o pangangahas na magsalita nang laban sa Diyos. Pagkatapos ay humarap naman siya sa Romanong gobernador na si Pilato at pinalabas naman nila siyang pulitikong nanggugulo.

Narito ang dahilan sa dobleng paglilitis na ito. Nasa ilalim ng kapangyarihang Romano ang mga Judio at wala na silang kapangyarihang magpataw ng mabibigat na parusa. Kaya pagkatapos hatulan si Jesus ayon sa kanilang Batas, na mga batas ng Biblia, hiningi nila kay Pilato na ipatupad ang parusang kamatayan. At para mahikayat at makumbinsi si Pilato, nagharap sila ng mga bagong paratang.

Napakahirap sabihin kung legal nga o ilegal ang ginawang paglilitis kay Jesus. Tulad ito sa maraming paglilitis na alam natin, na nababaluktot ng mga nasa kapangyarihan ang batas para masentensyahan ang kanilang mga kalaban nang hindi na gumagawa pa ng hayagang pandaraya.

too nilang ito laban sa iyo?” ⁶¹Ngunit nanatiling tahimik si Jesus at hindi sumagot ni isa man.

Kaya muli siyang tinanong ng Punong-pari: “Ikaw ba ang Kristo, ang Anak ng Pinagpala?” ⁶²At sumagot si Jesus: “Ako nga. At *makikita ninyo ang Anak ng Tao na nakaupo sa kanang kamay ng Maka-pangyarihang Diyos at dumarating sa mga ulap ng langit.*”

⁶³Pinunit ng Punong-pari ang kanyang mga tunika habang sinasabi: “Kailangan pa ba ang mga saksi? ⁶⁴Kayo na mismo ang nakarinig sa paglapastangang ito! Ano ang inyong pasya?” At nagpasya ang lahat na kamatayan ang dapat sa kanya.

⁶⁵At may mga nagsimulang dumura sa kanya; pinirangan nila siya at sinuntok habang sinasabi: “Manghula ka!” At sinampal siya ng mga bantay.

ANG PAGHAHATOL KAY JESUS

- 60. Hindi mahahatulan ng kamatayan si Jesus ng mga pari dahil sa kung anong paglabag lamang sa Batas. Kaya kailangang humanap sila ng bagay na mas importante at siyang nasa pinakasentro ng Ebanghelyo: *Ikaw ba ang Anak ng Diyos?*

Sumagot si Jesus sa pagsasama niya ng dalawang teksto ng Biblia na nagpapahiwatig sa pagkadiyos ng Tagapagligtas. *Anak ng Tao* na sa Diyos mismo galing (Dn 7:13) *na nakaupo sa kanang kamay ng Diyos* bilang kapantay niya (Slm 110:1). Sa pahayag na ito, nililiwanag ni Jesus na hindi lamang siya isang anak ng Diyos gaya ng isang santo o sugo ng Diyos kundi ang Bugtong na Anak na kaisa sa pagkadiyos ng Ama.

Hindi nagkamali ang mga pari tungkol sa pahayag ni Jesus na siya ang *Anak ng Diyos*. Hinatulan nila siya hindi lamang dahil sa kanyang sinabi; sa kabuuan ng mga ginagawa ni Jesus ay inilalagay niya ang kanyang sarili sa lugar na para lamang sa Diyos. Sa gayo’y mapagagaan nila ang kanilang konsiyensya sapagkat ipinagtatanggol nila ang karangalang sa Kaisa-isahang Diyos lamang nararapat.

Ayaw nilang aminin na sa totoo’y namumuhi sila sa kanya dahil inilantad niya ang kanilang pagkukunwari, ang kawalan nila ng paniwala at ang pagiging mukhampera nila. Malaya ang pakiramdam ni Jesus tungkol sa mga panrelihiyong panuntunang ipinagtanggol nila at napabagsak niya sila sa kanilang mga pedestal. Kay Jesus, ang Diyos mismo ang dumating para *kubrahin ang kanyang bahagi sa ani* ng ubasan (Mc 12:2), para hingan sila ng kuwenta at kinalaban naman nila siya.

Itinatwa ni Pedro si Jesus

(Mt 26:69; Jn 18:15)

- ⁶⁶Habang nakaupo naman si Pedro sa patyo sa ibaba, lumapit sa kanya ang isa sa mga batang utusang babae ng Punong-pari. ⁶⁷Pagkakita nito na nagpapainit siya, tiningnan siya nito at sinabing: “Kasama ka ni Jesus na taga-Nazaret.” ⁶⁸Ngunit ikinaila niya ito sa pagsasabing “Hindi ko alam ni naiintindihan ang ibig mong sabihin.” Lumayo si Pedro at pagpunta niya sa may pintuan, ⁶⁹nakita siya uli ng babae at sinabi sa mga naroon: “Isa sa kanila ang taong ito.” ⁷⁰Ngunit muli niya itong ikinaila. Makaraan ang ilang sandali, sinabi naman kay Pedro ng mga nakatayo roon: “Isa ka nga sa kanila. Taga-Galilea ka nga.” ⁷¹Ngunit nagsimulang magmura at manumpa si Pedro: “Hinding-hindi ko nakikilala ang tao.”

Hinatulan si Jesus sa ngalan ng Batas ng Diyos. Hindi siya naghimagsik laban sa di-makatarungang hatol na ipinataw ng mga pinuno ng relihiyon ng kanyang bayan, na kahit na di karapat-dapat ay siyang legal na kinatawan ng Diyos. Ito ang kanyang ganap na pagsunod sa Ama.

- 66. Hindi nagkulang sa pagkalalaki ang mga apostol, dahil hindi sana sila pinili ni Jesus. Tapat si Pedro nang sabihin niyang “*Matisod man ang lahat, ako’y hindi*” (14:29). Handa silang mamatay dahil kay Jesus tulad ng mga taong masigasig lumaban pero iba ang nangyari. Nang dakpin si Jesus, nalito ang mga apostol dahil hindi niya ginamit ang makadiyos niyang kapangyarihan at hindi siya nagpamalalagay ng anumang paglaban sa kanyang mga kaaway. Kaya mali kung sasabihing naging duwag ang mga apostol hanggang sa araw na matanggap nila ang Espiritu Santo.

Madaling maunawaan ang reaksyon nilang tumakas mula sa halamanan. Ngunit niyanig ng pagtakas na ito ang mga pinakapundasyon ng lahat nilang pananampalataya matapos ang araw-araw na pamumuhay kasama ni Jesus sa loob ng dalawang taong lumipas. Itinatatwa ni Pedro si Jesus hindi lamang dahil sa takot kundi sa katunaya’y hindi pa niya nakikilala kung sino talaga si Jesus.

Tunay at malubhang pagkadapa ang pagtatatwa ni Pedro. Ngunit agad na pinatatawad ng Diyos ang kasalanan sa sandaling magtama ang tingin nina Pedro at Jesus at magsisi si Pedro (Lc 22:61). Pero ang pagkakamaling ito ang oobliga sa kanya hanggang sa wakas ng kanyang buhay na huwag magtiwala sa kanyang sarili. Si Pedrong *Bato* at responsable sa

⁷² At noon ang ikalawang pagtilaok ng tandang. At naalaala ni Pedro ang mga sinabi ni Jesus: “Bago tumilaok nang dalawang beses ang tandang, tatlong beses mo akong itatatwa.” At humagulhol siya.

Si Jesus sa harap ni Pilato

(Mt 27:11; Lc 23:2; Jn 18:28)

15 ¹Maagang-maaga pa’y naghanda ang mga punong-pari ng isang pulong kasama ang mga Matatanda at mga guro ng Batas – ang buong Sanhedrin. Iginapos nila siya at ipinadala kay Pilato.

²Tinanong siya ni Pilato: “Ikaw ba ang Hari ng mga Judio?” Sumagot si Jesus: “Ikaw ang nagsasabi.” ³Pinaratangan naman siya ng mga punong-pari at Matatanda ⁴kaya muli siyang tinawag ni Pilato: “Wala kang sagot? Naririnig mo ba? Kay dami ng mga sakdal laban sa iyo!” ⁵Ngunit hindi siya umimik ni isa mang salita kaya nagtaka ang gobernador.

• ⁶Tuwing magpipiyesta, pinalalaya ng gobernador ang sinumang bilanggong gustuhin ng mga tao. ⁷At may isang bilanggo roon na nagngangalang Barabbas,

na nadakip kasama ng ibang rebelde na may pinatay sa paghihimagsik.

⁸Pag-ahon ng bayan, sinimulan nilang hingin kay Pilato na gawin ang dati niyang ginagawa ⁹at nagtanong si Pilato: “Gusto ba ninyong pakawalan ko ang Hari ng mga Judio?” ¹⁰Alam nga niya na ipinadala ng mga punong-pari si Jesus dahil sa inggit. ¹¹Sinulsulan naman ng mga punong-pari ang mga tao para hingin na si Barabbas ang pakawalan. ¹²Kaya tinanong uli sila ni Pilato: “At ano ang gagawin ko kay Jesus na tinatawag ninyong Hari ng mga Judio?” ¹³At sumagot ang lahat: “Ipako siya sa krus!” ¹⁴Iginiit naman ni Pilato: “Ano ang kanyang kasalanan?” Ngunit lalo nilang nilakasan ang sigaw: “Ipako iyan sa krus!”

¹⁵Sa hangad ni Pilatong bigyang-kasiyahan ang bayan, pinakawalan niya si Barabbas at ipinahagupit naman si Jesus at ibinigay para ipako sa krus.

Kinoronahan ng tinik si Jesus

(Mt 27:27; Jn 19:1)

¹⁶At ipinasok ng mga sundalo si Jesus sa *Pretorio* o bulwagan at tinawag ang buong hukbo. ¹⁷Dinamitan nila siya ng kulay-pulang balabal at pumilipit sila ng

Iglesyang panlahat ay mananatiling mulat sa sarili niyang kahinaan at hindi matatahimik hanggang hindi siya nakakasunod kay Jesus sa pag-aalay ng kanyang buhay para sa kanya (Jn 21:9).

ANG BAYAN

• **15.6** Hiningi ng bayang Judio ang kamatayan ni Jesus – ito rin ang bayang nagdala sa kanya ng kanilang mga maysakit at tatlong araw na sumunod sa kanya sa mga liblib na lugar at kinalimutan na ang kanilang gutom. Hindi man parehong mga tao ngunit pareho namang bayan.

Ibinigay ng mga pinuno si Jesus para mamatay dahil sa inggit at sapagkat subersibo ang Ebanghelyo sa lahat ng sistemang sarili ang ipinagtatangol sa halip na paglingkuran ang mga tao. Pinabayaan naman ng mga tao si Jesus at si Barabbas ang pinili. Bakit? Sapagkat isang landas ng paglaya ang ipinanukala ni Jesus na nangangailangan ng panahon, pananagutan at pagsasakripisyo. Si Barabbas naman ang halimbawa ng iresponsableng karahasan na umaakit sa mga mapuro

ang diwa dahil binibigyang-kasiyahan nito ang natatago nilang karahasan at ang espiritu ng paghihiganti.

Hiningi ng bayang Judio ang kamatayan ni Jesus. Oo nga’t hindi kasama rito ang lahat pero may pananagutan sila bilang isang bayan. Sa anumang grupo, may kinalaman ang lahat sa kasamaang ginagawa ng ilan sapagkat hindi sila naging ganap na matapang o matalino o matiyaga para hadlangan ito.

Pinapananagot ng mga ebanghelista ang bayang Judio at tama lamang sapagkat mga Judio rin sila. Una munang inaakusa ng tunay na sumasampalataya ang sarili at ang kanyang mga kagrupong. Nangyaring ang mga Judio ang pumatay sa Diyos sapagkat ipinasya niyang mabuhay sa piling nila. Malamang na alinmang bayan na puntahan ng Panginoon ay gayon din ang gawin ng mga tao sa ngalan ng Diyos at ng mga sagrado nilang batas.

Sa nakalipas na mga dantaon, inusig naman ng marami sa tinatawag na mga Kristiyano ang mga Judio, sa pagsasabing sila ang pumatay kay Kristo. Kayat nagiging mga mapagkunwari rin sila at bulag sa

isang koronang tinik at ipinutong ito sa kanyang ulo. ¹⁸At sinimulan nila siyang batiin: “Mabuhay ang Hari ng mga Judio!” ¹⁹Pinaghahampas nila ng patpat ang kanyang ulo at dinuraan nila siya at saka paluhod na sinamba-samba.

²⁰Matapos nila siyang libakin, inalis nila ang pulang balabal, isinuot sa kanya ang sariling damit at inilabas para ipako sa krus.

Ang pagpapako sa krus

²¹Pinilit nila ang isang nagdaraan, si Simon na taga-Cirene, na pasanin ang krus ni Jesus. Galing ito sa bukid nang masalubong nila. Siya ang ama nina Alejandro at Rufo.

²²Dinala nila si Jesus sa lugar na tinatawag na Golgota, na *Bungo* ang ibig sabihin, ²³at pinainom nila siya ng alak na hinaluan ng mira. Tinikman ito ni Jesus ngunit hindi niya ito ininom. ²⁴At ipinako nila siya sa krus at *pinaghati-hatian sa sugal ang kanyang mga damit* para malaman kung alin ang para kanino.

²⁵Alas nuwebe ng umaga nang ipinako siya sa krus. ²⁶Ipinaskel naman nila sa

ulunan niya ang nakasulat na sakdal laban sa kanya: “Ang Hari ng mga Judio.” ²⁷Ipinako rin nilang kasama niya ang dalawang kriminal, isa sa kanyang kanan at isa sa kanyang kaliwa. ²⁸Kaya natupad ang Kasulatan na nagsasabing “*Ibinilang siya sa masasama.*”

²⁹Umiling ang mga nagdaraan at iniinsulto siya: “Aha! gigibain mo pala ang Templo at itatayong muli sa loob ng tatlong araw. ³⁰Kaya iligtas mo ngayon ang iyong sarili at bumaba ka sa krus!”

³¹Pinagtawanan din siya ng mga punong-pari at mga guro ng Batas na nag-uusap-usap: “Nailigtas niya ang iba, at sarili niya’y di mailigtas! ³²Bumaba ngayon ang Mesiyas, ang Hari ng Israel, mula sa krus at nang makita namin at kami’y maniwala sa kanya.” At ininsulto rin siya ng mga kriminal na kasama niyang ipinako.

Ang pagkamatay ni Jesus

(Mt 27:45; Lc 23:44; Jn 19:28)

• ³³Mula tanghaling-tapat hanggang alas tres, nagdilim ang buong lupain. ³⁴Nang ikatlo ng hapon, sumigaw si Jesus

katotohanan: pinapatay nila mismo si Kristo sa katauhan ng di mabilang na mga biktimgang wala namang kasalanan na pinatay o sinunog nila dahil sa hindi pagpapasailalim ng mga ito sa hari o sa relihiyon.

Hindi nga kailanman hinangad ni Jesus ang kamatayan ngunit mula sa simula ng kanyang buhay ay tinanggap na niya ito sa kakila-kilabot na paraan. May dalawang dahilan ito: una, para ipakita sa Ama ang ganap na pagpapaubaya niya ng sarili bilang Anak o para ilagak sa mga kamay ng Ama ang lahat ng tinanggap niya sa kanya. At ikalawa, para madiskubren ang kasama niya ang buong sangkatauhan sa daang naghahatid sa atin sa Diyos.

Ang mapait at kahiya-hiya niyang kamatayan ay hindi para papaglubagin ang loob ng isang Diyos na nilabag ng mga tao (hindi mapagmataas ang Diyos at hindi niya iginigiit ang kanyang mga karapatan). Ngunit sa sangkatauhan, ang sakripisyo niyang walang pasubali ang magiging binhi ng ganap na pag-ibig. Samantalang isinasakripisyo ng mga lipunan at pamahalaan ang iba, ang kusang-loob na pagsasakripisyo ni Jesus ay naghahatid sa kanya at sa atin sa Pagkabuhay.

Dumanas si Jesus ng mga pagpapahirap, pag-alipusta at lahat ng sinasapit ng mga hinatulan sa lahat

ng panig ng daigdig kapag hindi na sila itinuturing ng mga pulis at mga sundalo bilang mga taong malaya at mga kapatid nila. *Ipinahagupit* si Jesus bilang pagtupad sa batas ng mga Romano, at hindi dahil sa kalupitan. Sapagkat sa pagkawala ng dugo at pagod na bunga ng paghagupit, mas madaling mamamatay ang taong ipapako sa krus kayat mapapaikli ang kanyang paghihirap.

Kakapusin ng hininga ang taong hinatulan na nakabitin sa krus dahil sa pagkakapako ng kanyang mga kamay. Para makahinga, kailangan niyang ilipat ang bigat ng kanyang katawan sa kanyang mga kamay at paa kayat lalo namang titindi ang di-matiis na kirot na sanhi ng mga pakong nasa mga paa at mga pulso. At sa oras na maubusan na siya ng lakas para gawin ito, kakapusin na siya ng hininga at mamamatay.

Pangkaraniwang inumin ng mga sundalong Romano ang ipinainom sa kanya – ang *alak na hinaluan ng mira*. Medyo nakapagpapamanhid ang *mira* pero tinanggihan ni Jesus ang makapagpapaginawa sa kanyang paghihirap.

PAKIPAGBALIKAN

• 33. *Eloi, Eloi, lamma sabactani?* Ito ang simula ng Salmo 22 na nag-uumpisa sa isang sigaw ng

nang malakas: “*Eloi, Eloi, lamma sabac-tani?*” na ang kahuluga’y “*Diyos ko, Diyos ko, bakit mo ako pinabayaan?*”³⁵ Nang marinig ito ng ilan sa mga naroon, sinabi nila: “Tinatawag niya si Elias.”³⁶ May tumakbo at inilagay sa patpat ang isang esponghang isinawsaw sa suka para ipa-inom sa kanya. At sinabi nito: “Tingnan natin kung ililigtas siya ni Elias.”

³⁷ Muling sumigaw si Jesus nang malakas at nalagutan ng hininga.

³⁸ Sa sandaling iyon, napunit mula itaas hanggang baba ang kurtina ng Santuwar-
yo.

³⁹ Nang makita ng kapitang naroon sa tapat niya na ganoon siya nalagutan ng

hininga, sinabi niya: “Totoo ngang Anak ng Diyos ang taong ito.”

⁴⁰ May mga babae ring nagmamasid mula sa malayo, kabilang sa kanila sina Maria Magdalena, Mariang ina nina Jaimeng Maliit at Joset, at si Salome.⁴¹ Sinundan nila siya at pinaglingkuran nang nasa Galilea siya, at naroon din ang marami pang babae na umahon sa Jeru-salem na kasama nila.

Inilibing si Jesus

• ⁴² Araw ng Paghahanda noon bago mag-Araw ng Pahinga kaya nang mag-tatakipsilim na, ⁴³ dumating si Joseng taga-Arimatea na marangal na kagawad

kawalang-pag-asa at nagtatapos naman sa katiyakan ng tagumpay. Maraming pahiwatig sa pasyon ni Jesus ang nilalaman ng salmang ito.

Isang hiwaga ang napapaloob sa sigaw ni Jesus sa oras ng kamatayan sapagkat karaniwang namamatay sa pagod at kawalan ng hininga ang isang taong ipinako sa krus kayat hindi na siya makasisigaw pa. Ngunit walang sinumang makaaagaw ng buhay kay Jesus; siya mismo ang may hawak nito at isinuko niya ang kanyang buhay sa mismong sandaling kanyang niloob. Nagulat ang mga nakaririnig sa kanya: sigaw kaya ito ng pagkatalo o ng tagumpay?

Kung minsang nagbubunga ng pagkakawatak-watak ng pamilya ang kamatayan ng isang tao. Meron din namang kamatayan na naghahatid ng pagkakabalikan. Yari sa dalawang posteng kahoy ang krus na kinamatayan ni Jesus, isang nakaturo sa langit at pahalang naman ang isa pa: nakabitin si Jesus sa pagitan ng langit at lupa, ipinakikipagbalikan niya ang lahat ng tao sa Diyos at ang mga tao sa isa’t isa.

Pakikipagbalikan sa Diyos para sa lahat na pinakadakilang patunay ng pag-ibig ng Diyos sa atin ang nakikita sa kamatayan ni Jesus. Kayat naisasaisantabi na nila ang kanilang takot sa Diyos at naiintindihan nila na wala pala tayo sa ilalim ng bulag na kapalaran kundi sa ilalim ng mapagmahal na kalinga ng Diyos.

*Napunit mula itaas hanggang baba ang kurtina ng Santuwar-
yo.* Nangangahulugan ito na wala na ang Diyos sa lugar na iyon na walang sinumang tao ang makapapasok. Iniwang ng Diyos ang kahanga-hangang santuwar-
yo ng Templo at nagpapakilala siya ngayon sa lahat sa kanyang Anak na sugatan – sugatan hindi lamang dahil sa kasalanan kundi higit pa dahil sa maalab na pag-ibig niya sa atin.

Pagbabalikan ng mga tao at mga bansa. Bago dumating si Jesus sa ating daigdig, hindi pa sinisimulan ng Diyos na alisin ang mga harang na humahati sa mga bayan, at hanggang sa pakikitungo lamang siya sa isang bayan, sa bayang Judio. Ngunit mula nang

isilang si Jesus, tinatawag na ang lahat na pumasok sa Kaharian (Ef 2:11-16). Noong una’y may kanyang seremonya sa relihiyon at mga paniwala ang bawat bayan. Ngunit ngayon, ang pagkakilala kay Jesus na ipinako sa krus ang magiging saligan ng pananampalataya at pagkakaisa. Sa pagkakilala at paniniwala sa kanya, magkakabalikan at magkaka-buklod ang mga tao at mga bansa sa kabila ng mga pagkakaibang humahati sa kanila.

Totoo ngang anak ng Diyos ang taong ito. Kini-kilala ng kapitang Romano na isa ngang *taong matuwid* si Jesus (Lc 23:47) o isang taong di pangkaraniwan. Sinasadya ni Marcos na ilagay sa bibig ng kapitan ang mga salitang “anak ng Diyos” sapagkat ang paganong opisyal na ito ang kumakatawan sa mga bansang pagano na makakakilala sa Anak ng Diyos sa ipinakong ito sa krus.

Maraming beses na iginiit ni Jesus na huwag siyang ipahayag na anak ng Diyos (Mc 1:44). Ginawa niya ito dahil walang sinumang makakakilala sa Diyos o sa kahulugan ng pagiging Anak ng Diyos (Mt 11:27) hanggang hindi niya nalalaman kung paano namatay si Jesus at naniniwala sa kanyang pagkabuhay. Tingnan sa Roma 3:24.

• 42. Nagmamadali si Joseng taga-Arimatea para hingin at mailibing ang katawan ni Jesus sapagkat itinatadhana sa batas ng mga Judio na dapat ilibing bago gumabi ang mga bangkay ng mga taong hinatulan ng kamatayan (Dt 21:22), lalo na’t mahalagang piyesta ang araw na iyon. Inuka sa bato sa tabi ng burol ang sinasabing libingan. Napakababa ang pasukan at sinarhan ito ng isang malaking bilog na bato, tulad ng ginagamit sa gilingan. Tingnan ang paliwanag sa Juan 19:41.

Tulad ng binhing ibinaon sa lupa, inilibing din ang katawan ni Jesus upang sumibol ang bagong buhay (Rom 6:3-5). Tingnan din ang paliwanag sa Mateo 27:52.

ng Sanhedrin. Hinihintay din niya ang kaharian ng Diyos, at buong tapang niyang nilapitan si Pilato at hiningi ang katawan ni Jesus.

⁴⁴Nagulat si Pilato na namatay na pala ito kaya ipinatawag niya ang kapitan at itinanong kung patay na nga si Jesus. ⁴⁵Nang malaman niya ito sa kapitan, ibinigay niya ang katawan kay Jose.

⁴⁶Bumili ito ng telang linen, at pagkababa nito sa katawan ay ibinalot sa tela at inilagay sa libingang inuka sa bato. At saka niya pinagulong ang isang malaking bato sa bukana ng libingan. ⁴⁷Tiningnan naman ni Maria Magdalena at ni Mariang ina ni Joset kung saan siya inilagay.

Binuhay siya, wala siya rito

(Mt 28; Lc 24; Jn 20)

16 • ¹Pagkatapos ng Araw ng Pahinga, si Maria Magdalena at si

Mariang ina ni Jaime, at si Salome ay bumili ng mga pabango para pumunta at pahiran si Jesus. ²At dumating sila sa libingan kinaumagahan ng unang araw ng sanlinggo.

³Pinag-usapan nila: “Sino ang magpapagulong at mag-aalis sa malaking bato sa bukana ng libingan?” ⁴Ngunit pagtingin nila’y nakita nilang naigulong na ang bato – napakalaki nga niyon.

⁵Kaya pumasok sila sa libingan at nakita nila ang isang binatang nakaputi na nakaupo sa kanan, at takang-taka sila. ⁶Ngunit sinabi niya sa kanila: “Huwag kayong matakot. Di ba’t si Jesus na taga-Nazaret, ang ipinako sa krus, ang hinahanap ninyo? Binuhay siya at wala siya rito. Hayan ang lugar kung saan siya inilagay. ⁷Ngunit humayo kayo at sabihin sa mga alagad niya at pati kay Pedro na mauuna siya sa inyo sa Galilea. Doon

NABUHAY SI JESUS MULA SA MGA PATAY

• **16.1** Nagwawakas ang buhay ni Jesus sa pagkadiskubren ng ito sa libingang walang laman. Sa mga huling pahina ng Ebanghelyo, matutunghayan natin ang isang malaking salaysay ng pinakamahahalagang pagpapakita ni Jesus pagkamatay niya. Hindi na siya ang Jesus na nasa lupa kundi ang Jesus na binuhay, na muling isinilang mula sa Ama at hindi na muling mamamatay, tulad ng sinasabi sa Salmo 2: *Ikaw ang aking Anak at sa araw na ito kita binigyan ng buhay.*

Nabuhay si Jesus. Isinasalaysay ng Ebanghelyo ang mga pangyayaring naganap pagkamatay niya at binabanggit ang mga pangalan ng mga nakakita kay Jesus na muling nabuhay. Mapaniniwalaan ba natin sila? Gusto sana nating magkaroon ng higit pang mga detalye na magpapatatag sa ating pananampalataya. Ngunit kahit na libu-libo pa mang panayam sa mga saksi ang ilathala at may mga de-kulay na litrato pa para patunayan ang kanilang mga sinasabi, magkakaroon at magkakaroon pa rin ng alinlangan. Sapagkat hindi natin siya nakikita, hindi natin siya nataagpuan. Nasaan siya?

Sa totoo’y hindi mahalaga kung marami man o kakaunti ang mga saksi sa kanyang pagkabuhay. May kinalaman ito sa pananampalataya at bagay na personal ang pananampalataya.

Nag-aalinlangan tayo, hindi dahil walang sapat na katibayan kundi dahil masyadong maganda para sa atin ang pangyayari. Paano natin mapaniniwalaan

na mauwi sa pagkabuhay ang mga eskandalo at pagdurusa ng sangkatauhan? Subalit naroon pa rin ang mga patotoo at nalalampasan ang paulit-ulit na mga puna at maging ang mga makabagong pag-aaral. Kayat sino ang maniniwala? Ang mga taong inihanda ng kanilang karanasan para tanggapin ang pinakapangunahing katotohanan: mahal ng Diyos na buhay ang mga tao at ibinabalik niya sila sa buhay.

May ilang naniniwala dahil naranasan nila na kasabay nilang naglalakad mismo ang Diyos sa gitna ng mga pagsubok at nagbibigay sa kanila ng pag-asa kapag para bang wala na ang lahat. Dahil dito, nakikilala nila kay Kristo ang huwaran ng ganap na tao at nauunawaan nila na kailangan niyang dumaan sa pagdurusa bago marating ang kaluwalhatian. Natutuhan nilang unawain ang mga paraan ng Diyos kaya naniniwala sila sa mga saksi ni Kristong muling nabuhay.

Hindi mas mahirap paniwalaan ang pagkabuhay ni Kristo kaysa maniwala sa kanyang mga salita: magkasama lamang ang mga ito. *Napagtatagumpayan ng naniniwala ang daigdig*, ang sabi ni Apostol Juan (1 Jn 5:5). Nangangahulugan ito ng pagtatagumpay sa maling pagpapakahulugan ng maraming tao sa kanilang buhay dahil hindi pa nila nalalaman ang pag-ibig ng Diyos. Napagtatagumpayan din ng sinumang naniniwala ang mga takot na nadarama ng bawat isa sa atin sa pagsuong natin sa mga daang hindi natin alam, sa pagsasaisantabi natin sa pangangatwiran ng ating isip para ipagkatiwala ang ating mga sarili sa mga kamay ng Diyos.

ninyo siya matatagpuan gaya ng sinabi niya sa inyo.”

⁸ Agad silang lumabas at tumakas mula sa libingan. Inalihan sila ng takot at sindak at wala silang sinabi kaninuman. Takot na takot nga sila.

Maikling wakas ng Ebanghelyo

• ⁹ Pagkabuhay ni Jesus sa unang araw ng sanlinggo, una siyang napakita kay Maria Magdalena na mula rito’y pitong demonyo ang pinalayas niya. ¹⁰ Umalis ito at nagbalita sa mga kasama ni Jesus na noo’y umiiyak at nagluluksa. ¹¹ Ngunit hindi sila naniwala sa kanya nang marinig nilang buhay si Jesus at napakita sa kanya.

¹² Pagkatapos nito, napakita naman si Jesus sa ibang anyo sa dalawa sa kanila habang papunta sila sa labas ng bayan.

¹³ At pagbalik nila, ibinalita rin nila ito sa iba pa pero hindi rin naniwala ang mga ito sa kanila.

¹⁴ Sa dakong huli, nang nasa hapag ang Labing-isa, napakita sa kanila si Jesus at pinagsabihan sila dahil sa kawalang-paniwala nila at katigasan ng puso: hindi nga nila pinaniniwalaan ang mga nakakita sa kanya matapos siyang buhayin.

• ¹⁵ At sinabi sa kanila: “Pumunta kayo sa buong daigdig at ipahayag ang ebanghelyo sa buong sangkinapal. ¹⁶ Maliligtas ang maniniwala at magpapabinyag; hahatulan naman ang di maniniwala. ¹⁷ At ito ang mga tandang sasama sa mga maniniwala: magpapalayas sila ng mga demonyo sa aking Pangalan, magsasalita sila sa iba pang mga wika, ¹⁸ hahawakan nila ang mga ahas, at di sila maaano kung

• 9. Sa bersikulo 8, biglang natatapos ang Ebanghelyo ni Marcos. Hinihintay natin ang pakikipagkita ni Jesus sa kanyang mga apostol sa Galilea pero hindi na ito nangyari. Bakit? Hindi natin alam. Isang maikling ulat lamang ng mahahalagang pagpapakita ni Jesus na muling nabuhay ang natutunghayan natin bilang kongklusyon.

• 15. *Ipahayag ang ebanghelyo sa buong sangkinapal.* Ang Mabuting Balita ang binhing ipupunla sa daigdig at mamumunga sa takdang panahon, sa lahat ng larangan ng gawain ng tao. Hindi pagliligtas sa hiwa-hiwalay na kaluluwa o mga indibidwal ang kaligtasan. Ipahahayag ang Ebanghelyo sa buong sangkinapal sa lahat ng gawa at gawain ng mga binago sa binyag. Sila ang magiging lebadurang babago sa kasaysayan ng tao.

ANG PANGALAN NI JESUS

Sa muling pagkabuhay ni Jesus, nagsimulang lubos na makiisa sa Luwalhati ng Diyos ang kanyang pagkatao. “May-Kapangyarihang-Anak-ng-Diyos” na si Jesus (Rom 1:1). Hinihingi ngayon sa atin na maniwala sa kanyang *Pangalan*, ibig sabihi’y sa kapangyarihan ng Diyos na katatanggap lamang niya at gumagawa sa kanya.

Ang *Pangalan* ay isang salita na walang gaanong kahulugan para sa atin. Ngunit para sa mga Judio, nangangahulugan ito ng aktibong presensya ng Diyos. Sa pamamagitan ng katagang ito, mas madali at maalwan nilang napag-uusapan ang Diyos. Halimbawa, hindi sinasabi ng Biblia na naglakad ang Diyos kasama ng mga Hebreo papunta sa Lupang Pangako

(sapagkat hindi naglalakad ang Diyos); sa halip ay sinasabi nito na kapiling nila ang kanyang *Pangalan* (Blg 6:27) o ang kanyang *Mukha* (Ex 33:14) o ang kanyang *Anghel* (Ex 23:23). Hindi maikukulong ang Diyos sa isang Templong yari sa bato pero sinasabi ng Biblia na nananahan sa kanyang Templo ang kanyang Pangalan at mula roo’y pinagpapala niya ang lahat ng gawain ng kanyang bayan (1 H 8:27 at 29).

Kayat nangangahulugan ng Kapangyarihan o Presensya ng Diyos ang *Pangalan*. At sinasabi ni Pablo na tinanggap ni Jesus na muling nabuhay ang Pangalang ito na higit pa sa alinmang pangalan (Fil 2:9). Ang Diyos Ama ang nagkaloob nito sa kanya, at si Jesus na tumanggap nito sa Ama ay hindi mas mababa sa kanya sapagkat kanya na rin ngayon ang anuman sa Ama. Hindi tinatanggap ni Jesus ang luwalhati gaya ng pagtanggap sa isang titulo o karangalan sapagkat walang sinumang makatatanggap sa Luwalhati ng Diyos liban sa Diyos. Kung tumanggap siya ng makadiyos na titulo (na ipinahayag na sa Is 9:5) dahil ito sa talagang tinanggap na niya sa Ama ang pagkadiyos mula sa simula, o ang kanyang Pagkadiyos mismo.

Kaya Diyos si Jesus tulad ng Diyos Ama ngunit sa naiibang paraan sapagkat tinatanggap niya ang lahat mula sa lahat ng meron ang Diyos. Ito ang dahilan kaya nasusulat: *Anak ang kanyang Pangalan* (Heb 1:4). At kapag nakikipag-usap tayo sa Ama sa *Ngalan ni Jesus*, higit pa ito sa pagpapakupkop natin sa kanyang mga kagalingan (Heb 5:9) o paggamit sa mabisa niyang pamamagitan (Heb 7:25). Sa *Ngalan* ito ni Jesus, dumudulog tayo sa Diyos bilang mga anak sapagkat alam nating niyayakap tayo ng Diyos sa

iinom man sila ng may lason. Ipatatong nila ang kanilang kamay sa mga maysakit at gagaling ang mga iyon.”

¹⁹Matapos silang kausapin ng Panginoong Jesus, *iniakyat siya sa langit at*

lumuklok sa kanan ng Diyos. ²⁰At umalis sila at nangaral sa lahat ng lugar. Kasama nilang gumagawa ang Panginoon at pinatatatag ang Salita sa tulong ng mga tandang kasama nila.

---

parehong pag-ibig niya bilang Ama sa kanyang *Pinakamamahal* (Ef 1:6).

Mula noo'y unti-unti nang ipasasailalim ng Panginoong Jesucristo sa kanya sa kapangyarihan ng Diyos ang kasaysayan ng tao at ang personal na landas ng bawat isa sa atin. Sinusugo sa mundo ang mga alagad para pagalingin ito at pabanalin. Hindi hantungan ang mga himala at mga pagpapagaling kundi mga tanda at mga paraan. Layunin ng pag-eebanghelyo ang pagbuklurin sa Anak ng Diyos na naging tao ang buong sangkinapal sa pamamagitan ng paggawa ng kanyang Espiritu sa mga bininyagan.

Sinasabi ng Panginoon, “Huwag kayong matakot, hindi isang kanlungan laban sa daigdig sa mga tukso at mga problema nito ang aking Iglesya. Sa halip ay bininyagan ang bawat isa sa inyo para maging apostol.”

Ito ang mga tandang sasama sa mga maniniwala. Ang mga tanda o mga himalang ito mismo ang binabanggit sa Mga Gawa ng Mga Apostol. Kahit na ngayo'y makikita pa rin ang mga ito pati na ang iba pa saanman isinasakatuparan ng mga Kristiyano ang kanilang misyon ng pag-eebanghelyo sa sangkinapal.